

ДЕЙНЕКА Анатолій, **ПРИНДАК** Василь,
КРАМАРЕЦЬ Володимир, **БАШТА** Андрій-Тарас,
ЛЯХ Ірина

**ПОТРЕБУЮТЬ ОХОРОНИ:
РІДКІСНІ ВИДИ
НПП «СКОЛІВСЬКІ БЕСКИДИ»**

**Львів
ЗУКЦ
2024**

Потребують охорони: рідкісні види НПП «Сколівські Бескиди»

Авторський колектив:

ДЕЙНЕКА Анатолій, ПРИНДАК Василь, КРАМАРЕЦЬ Володимир,
БАШТА Андрій-Тарас, ЛЯХ Ірина

ISBN 978-617-655-236-9

© НПП «Сколівські Бескиди», 2024
© ТзОВ ЗУКЦ, 2024

Вступ

Відповідно до Положення про національний природний парк «Сколівські Бескиди» (далі — НПП) охорона, збереження, відтворення і раціональне використання ландшафтів західної частини Українських Карпат, у тому числі біологічного різноманіття та генофонду рідкісних й типових рослин і тварин, є одним із головних завдань НПП як природоохоронної установи. Важливим завданням працівників НПП є оцінювання сучасного стану популяцій рідкісних видів рослин і тварин, аналіз факторів негативного впливу, розробка та здійснення заходів щодо їхньої охорони, збереження та відтворення.

На основі опрацювання матеріалів польових досліджень, зібраних протягом 20-річного періоду діяльності Проекту організації території та літературних джерел вдалося встановити, що на території парку зростає 1165 видів рослин та 434 види хребетних і безхребетних тварин. Із них 40 видів рослин та 65 видів тварин — види Червоної книги України (2021 р.) Із локально рідкісних виявлено 22 види, які зростають в умовах парку і трапляються переважно в одному, рідше в двох місцезростаннях (у т. ч. вовче лико звичайне, орлики звичайні, ребрівка звичайна, рутвиця орликолиста та ін). Регіонально рідкісні (78 видів) зростають переважно в малочисельних популяціях: часник переможний, біждерев прибережний, буяхи, вільха зелена (душекія), волошка м'яка та інші.

Основною природною екосистемою Сколівських Бескидів є ліси. При загальній площі НПП 35261,2 га, площа лісових ділянок становить 34568,1 га (98,0 %), а площа вкритих лісовою рослинністю ділянок становить 32528,4 га або 94,0 %. На території НПП переважають лісостани бука лісового — 55%, ялини європейської — 22,3%, ялиці білої — 18,5%. Найбільш поширеними типами лісу є груди (діброви), які складають 62,2% та сугрудові (судібровні) — 37,7%.

Від часу створення НПП площа лісових ділянок збільшилась на 674,2 га (у т. ч. — площа вкритих лісовою рослинністю земель на 1178,4 га). Площа нелісових земель (сіножаті, пасовища, рілля) зменшилась на 575,0 гектарів, які переведені у вкриті лісом площі внаслідок природного заростання деревною та чагарниковою рослинністю.

Причини, що призводять до зменшення ландшафтного та біологічного різноманіття наступні:

Заліснення — заростання самосівом, порослю деревних та чагарникових порід внаслідок припинення використання сіножатей, галявин і біогалявин для сінокосіння з метою заготівлі кормів для домашніх тварин.

Рекреаційне навантаження (витоптування), в окремо взятих місцях масового відвідування (Тустань, водоспад на річці Кам'янка, озеро Журавлине, Павлів потік).

Урбанізація (випалювання трави, інвазія адвентивних та рудеральних

видів рослин, витоптування) в окремих місцях по периметру межі НПП з іншими землекористувачами.

Найбільш вразливими до зміни екологічних умов є види родини Зозулинцеві (Орхідні). Їхня популяція у більшості випадків є регресивною, вони часто займають невелику площу, мають незначну чисельність та низьку щільність.

Для покращення стану збереження окремих компонентів біологічного та ландшафтного різноманіття, відновлення традиційних антропогенних ландшафтів (там, де це можливо і доцільно) в НПП здійснюють заходи, передбачені затвердженою «Програмою збереження (відновлення) окремих видів рослин та їхніх груп на некритих лісом земельних ділянках (галявинах, біогалявинах, сіножатях)» на період до 2031 року.

Це видання підготовлено в рамках виконання вказаної Програми. Метою видання є сприяння службі охорони НПП і фахівцям з еколого-освітньої роботи, в отриманні відомостей і знань про види рослин та тварин, які зростають або можуть траплятись на території парку та занесені до Червоної книги України, є рідкісними або на межі зникнення. Цільовою аудиторією цього видання також є учні та жителі населених пунктів у зоні діяльності НПП «Сколівські Бескиди», туристи, відвідувачі та загалом любителі природи.

Скорочення

BernC — Бернська конвенція;
CITES — Вашингтонська конвенція;
IUCN — Червоний список Міжнародного Союзу охорони природи;
ЄЧС — Європейський червоний список;
ЧКК — Червона книга Українських Карпат;
ЧКУ — Червона книга України.

Категорії охоронного статусу:

CR (Critically endangered) — такий, що перебуває у критичному стані;
DD (Data deficient) — брак даних;
EN (Endangered) — такий, що перебуває у небезпечному стані;
EX (Extinct) — зниклий;
EW (Extinct in the wild) — зниклий у дикому стані;
LC (Least concern) — відносно благополучний;
NA (Not applicable) — непридатний для оцінки;
NE (Not evaluated) — неоцінений;
NT (Near threatened) — близький до стану загрози зникнення;
RE (Regionally extinct) — регіонально зниклий;
VU (Vulnerable) — вразливий.

Рослини

Плаун річний, плаун колючий *Lycopodium annotinum L.*

Родина плаунові — Lycopodiaceae

Опис. Багаторічна, заввишки 10-30 см, тіньовитривала трав'яниста, вічнозелена спорова рослина. Стебло довге, повзуче, циліндричне, у вузлах укорінюється. Спороносні пагони прямостоячі, висотою до 10-30 см, розгалужені. На них по спіралі розташовані листочки. Вони лінійно-ланцетні, жорсткуваті відігнуті вниз або розташовані горизонтально, дрібно пилчасті, загострені в довгий колючий волосок. Стробіли поодинокі, сидячі, циліндричні, зібрані в густі колоски на верхівках гілок, спорангії (до 2 мм в діаметрі). Спороносить у липні-вересні.

Місця зростання. Ростає в хвойних, та мішаних лісах на вологих ґрунтах. Утворює куртини.

Чисельність. Досить звичний вид на території НПП, чисельність якого зменшується.

Причини зміни чисельності.

Зменшення місць зростання в результаті вирубування лісів та рекреаційного використання, збирання населенням як декоративної рослини та в лікувальних цілях.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — LR, МСОП — LC.

Баранець звичайний
Huperzia selago (L.) Bernh. Wx Schrank et Mart.

Родина баранцеві — Huperziaceae

Опис. Вічнозелена рослина (5-20 см) з прямостоячими або підведеними, дихотомічно розгалуженими стеблами. Листочки вузьколанцетні, на верхівках поступово стають тонкими та загостреними, цілокраї (біля верхівки — дрібнозубчасті), розташовані у вигляді густих спіралей. Спороанті розташовані в середній частині стебла — по одному в пазухах стеблових листків. У пазухах верхніх листків формуються невеликі зелені бруньки, з допомогою яких рослина може розмножуватися вегетативно. Спороносить у серпні-вересні.

Місця зростання. У тінистих хвойних, мішаних та листяних лісах, на скелях, щебенистих схилах, в субальпійському поясі (може підніматися до висоти 1900 м над рівнем моря). Спорадично трапляється у всіх гірських районах.

Чисельність. Популяції нечисленні, але на території НПП це досить звичний вид.

Причини зміни чисельності. Знищення умов зростання в результаті лісових пожеж та під впливом рекреаційного навантаження, збирання рослини як лікарської сировини, застосування у декоративному квітникарстві.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — EN, МСОП — LC.

Гронянка півмісяцева, ключ-трава
Botrychium lunaria (L.) Sw.

Родина вужачкові — Ophioglossaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста рослина висотою до 30 см. Вегетативна частина листка несе декілька сегментів, які нагадують половинки місяця. Стерильна частина листка продовгаста, периста, поділена на ромбічні, віялоподібні або півмісяцеві цілокраї, сегментами (2-9 шт. з кожного боку), які налягають одна на одну. Спороносна волоть переважно двічі-тричі периста, рідше просто периста, разом з ніжкою зазвичай перевищує вегетативну частину. Спори досягають в червні-серпні.

Місця зростання. Світлі ліси, серед чагарників, сухі гірські луки, скелі.

Чисельність. Популяції нечисленні. На території НПП трапляється рідко.

Причини зміни чисельності. Сінокосіння, вирубування лісостанів, рекреація, збирання рослини як лікарської сировини.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, МСОП — NT.

Тис ягідний, тис негній-дерево
Taxus baccata L.

Родина тисові — Taxaceae

Опис. Хвойне дерево або кущ висотою до 25 м. Кора сіро-червона, гладка, потім відшаровується пластинками. Крона яйцевидно-циліндрична, густа. Хвоя довжиною 20-25 мм є вічнозеленою та голкоподібною, зверху — темно-зелена і блискуча, знизу — світло-зелена, матова. В хвої та деревині міститься отруйний алкалоїд таксин. Чоловічі колоски (мікростробіли) жовті, кулястої форми, розташовані поодинокі. Жіночі шишечки (мегастробіли) поодинокі, на них формується одна кістянковидна насінина занурена в червону бокалоподібну їстівну м'якоть. Цвіте у квітні-травні. Плодоносить у вересні-жовтні. Розмножується насінням і вегетативно. Тіньовитривала рослина. Повільноростуче довговічне дерево — тривалість життя може сягати до 2-3 тис. років. Деревина важка, міцна, червоного кольору.

Місця зростання. Букові та буково-хвойні ліси. На карбонатних породах, часто на вапнякових скелях, в ущелинах.

Чисельність. Раніше в Сколівських Бескидах траплявся часто (про це свідчать перекази та легенди із сіл Урич і Підгородці, а також назва гори — Тисовець). Станом на зараз в межах НПП відомо тільки про два місцезростання цього дерева (Майданське та Бутивлянське лісництва).

З метою збереження генофонду цього реліктового для Сколівських Бескидів дерева в НПП виконується «Програма відновлення популяції тиса ягідного на період 2021-2030 роки».

Причини зміни чисельності. Масове вирубування у минулому заради цінної деревини (біля пасовищ та населених пунктів вирубували, щоб не допустити отруєння худоби).

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — EN, МСОП — NT.

Цибуля ведмежа (черемша)
Allium ursinum L.

Родина Цибулеві — Alliaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста цибулинна рослина з великими (до 20 см) плоскими, при вершині загостреними, біля основи звуженими у довгий черешок 1-3 листками. Стебло тригранне або напівциліндричне, виповнене, його довжина перевищує або, рідше, рівна довжині листків. Листки (зазвичай їх 2) прикореневі, еліптично-ланцетні. Між поздовжніми жилками багаточисленні, косо спрямовані сполучні жилки. Суцвіття — напівкулястий 6-20-квітковий зонтик. Квітки правильної форми, зірчасті, двостатеві. Оцвітина сніжно-біла, з шістьох ланцетних пелюсток. Цвіте у травні-червні, а плодоносить у липні. Плід — кругляста коробочка з майже кулястими чорними насінинами. У суцвітті квітки розвиваються не на всіх квітконосах і не всі квітки утворюють плоди. До того ж вони часто уражуються шкідниками.

Місця зростання. Тінисті широколистяні й мішані ліси.

Чисельність. На території НПП відомі угруповання, в яких зростає значна кількість особин цього виду, однак є загроза зменшення їхньої чисельності.

Причини зміни чисельності. Знищення місць зростання в результаті вирубування лісів, збирання рослин як лікарської та харчової сировини.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — VU.

Підсніжник білосніжний (п. звичайний)
Galanthus nivalis L.

Родина Амарилісові — Amaryllidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста рослина висотою 8-20 см. Цибулина яйцеподібна, діаметром 1-2 см, обгорнута трьома бурими шкірястими лусками. Стебло циліндричне, з однією звислою квіткою, що виходить з пазухи перетинчасто-ланцетного приквітка, а під час цвітіння є вдвічі довшим за листки. Листків налічується від 2 до 7 шт., вони лінійні, кілюваті та завширшки з 1 см, темно-зеленого, сизуватого кольору. Цвіте у березні-квітні білими квітками. Оцвітину складається з шести листочків: трьох зовнішніх 15-20 мм завдовжки, 8 мм завширшки, обернено яйцевидно-видовжених, тупих і трьох внутрішніх — клиновидних, в два рази коротших, на верхівці з виїмкою та жовто-зеленою плямою. Пиляки тичинок з вістрям. Плодоносить у травні-червні. Плід — коробочка.

Місця зростання. У листяних і мішаних лісах, на післялісових луках, полонинах, у заростях чагарників.

Чисельність. Популяції локальні, розташування рослин випадкове або групове.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність, яка призводить до зміни умов місцезростань, масове зривання на букети, викопування цибулин, надмірне рекреаційне навантаження.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — VU.

Нарцис вузьколистий
Narcissus angustifolius Curtis

Родина Амарилісові — Amaryllidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста цибулинна рослина 20-40 см заввишки. Цибуля довжиною 2-5 см. Стебло безлисте, пряме, сплюснуте та довше за листки. Листки довгі, лінійні, кілюваті, 4-5 мм завширшки. Утворюють прикореневу розетку. Квітка здебільшого поодинокі, діаметром до 8 см, біла, дуже ароматна. Оцвітину з довгою трубкою, 6-роздільним відгином і жовтуватим привіночком. Листочки оцвітини не налягають один на одного краями. Квітконіжки при основі з широколанцетним плівчастим приквітковим листком. Цвіте в травні. Тривалість цвітіння близько 20 днів. Плід — м'ясиста тристулкова коробочка з численним насінням.

Місця зростання. Роста на вологих луках, у розріджених лісах і чагарниках у передгір'ях Карпат.

Чисельність. На території НПП знайдений в червонокострицевому угрупованні у Майданського лісництва. Походження цієї мікропопуляції найімовірніше — антропогенне. Тут колись було розташоване село Мальманшталь.

Причини зміни чисельності. Викопування травостою на луках до часу дозрівання насіння нарциса, а також викопування цибулин та зривання квіток на букети.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — CR, МСОП — NT.

Лілія лісова, лілія кучерява
Lilium martagon L.

Родина Лілійні — Liliaceae

Опис. Трав'яниста багаторічна цибулинна рослина. Квітконосні пагони високі (50-100 см), зелені, голі або коротко шорсткопухнасті, іноді з червонуватими плямочками, під суцвіттями безлисті. Листки еліптично-ланцетні з короткошорстким краєм, у середині стебла зібрані по 5-6 у кільцях, нижні й верхні — чергові. Цибулина до 5-6 см в діаметрі, складається із м'ясистих лусок, які налягають одна на одну. Квітки ароматні, діаметром до 3-4 см, правильні, шестипелюсткові, на довгих квітконіжках. Суцвіття — китиця із 5-6 (8) повислих квіток, цвіте у червні-липні. Плодоніжки після дозрівання плодів піднімаються догори. Пелюстки соковиті, світло-пурпурові з темно-фіолетовими або коричневуватими плямками, відігнуті назад. Нитки тичинок (6) вільні, довгі, пиляки червонуваті або золотисто-жовті. Плодоносить у серпні. Плід — шестигранна довгаста коробочка з гострими ребрами. Поновлюється вегетативно, розмножується насінням.

Місця зростання. Букові та ялицево-букові ліси, узлісся, галявини, післялісові та субальпійські луки, серед різнотрав'я і чагарників. Надає перевагу добре зволоженим ґрунтам.

Чисельність. Популяції виду нечисленні, але може утворювати невеликі локалітети з кількома десятками особин на 1 м². Біля населених пунктів та в місцях масової рекреації збирається на букети.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність, яка призводить до зміни умов місцезростання. Значної шкоди завдає надмірне рекреаційне навантаження на лісові екосистеми, зривання квітів на букети, викопування цибулин.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — VU.

Пізноцвіт осінній
Colchicum autumnale L.

Родина Пізноцвітові — Colchicaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста рослина 8-25 см висотою. Бульбоцибулина яйцеподібна, діаметром 3-4 см, обгорнута чорно-бурими шкірястими оболонками, заглиблена у ґрунт. Листки широколанцетні, цілокраї, із загостреною верхівкою, довжиною 12-30 см. До середини літа листки відмирають. Квітки (1-3, іноді більше) великі, рожево-лілові, рожево-бузкові, рідше білі із шестироздільним відгином оцвітини, шістьма тичинками. Цвіте восени, у вересні-жовтні. Листки у цей час відсутні, вони з'являються наступного року. Плід — видовжено-овальна коробочка із 80-120 темно-бурими насіннями, які дозрівають у травні-липні наступного року. Розмножується насінням та вегетативно за рахунок дочірньої цибулинки, що розвивається біля основи материнської, яка відмирає. Декоративна, лікарська, отруйна рослина.

Місця зростання. У Карпатах росте від передгір'я до поясу смерекових лісів, де утворює локальні популяції із орографічним і антропогенним типом ізоляції. Надає перевагу бідним кислим і слабокислим ґрунтам.

Чисельність. У НПП виявлено єдине місцезростання.

Причини зміни чисельності. Сільськогосподарське освоєння земель, зривання на букети, викопування бульбоцибулин.

Статус: ЧКУ: неоцінений; категорія рідкості для Українських Карпат — EN.

Шафран Гейфеля, крокус Гейфеля
Crocus heuffelianus Herb.

Родина Півникові — Iridaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста ранньовесняна рослина висотою 10-20 см з підземною, злегка сплюснутою кулястою бульбоцибулиною, що вкрита тонкостінними волокнистими оболонками. Листки прикореневі лінійно-ланцетні (до 10 мм завширшки, довжиною 9-20 см), часто опушені, іноді голі, з білою поздовжньою смужкою розвиваються під час і після цвітіння. Цвіте з кінця лютого до травня, одразу ж після сходження снігу, або пробиваючись крізь нього. Квітки поодинокі, двостатеві, фіолетові, зрідка білі, листочки оцвітини (їх 6 штук) продовгувато обернено-яйцевидні, 35-45 мм завдовжки, 12-15 мм завширшки, зверху увігнуті, з темною дуговидною плямкою. Трироздільні приймочки і пиляки оранжевого кольору. Плодоносить у травні-червні. Плід — тригранна коробочка з великою кількістю дрібних насінин. Розмножується насінням або вегетативно за допомогою цибулин.

Місця зростання. На післялісових луках і полонинах, лісових галявинах, криволіссях, у вологих листяних лісах. У горах піднімається до субальпійського поясу.

Чисельність. Трапляється невеликими групами, інколи утворює суцільні зарості. Кількість рослин у популяціях зменшується.

Причини зміни чисельності. Порушення місць зростання виду в результаті господарської діяльності та рекреації, зривання на букети, викопування бульбоцибулин. Цибулини можуть поїдати дикі свині.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — LR.

Косарики черепитчасті (косарики лучні)
Gladiolus imbricatus L.

Родина Півникові — Iridaceae

Опис. Багаторічна рослина заввишки 50-120 см, з подвійною бульбоцибулиною. Стебло пряме, негалузисте, з 4-5 стебловими лінійно-мечовидними листками 9-20 мм завширшки. Верхні 1-3 листки вкорочені, нижні листки — піхвові, лускоподібні. Цвіте в червні-серпні. Суцвіття однібічне, колосоподібне з 5-12 рожево-лілових двостатевих, асиметричних квіток. Оцвітина 25-35 мм завдовжки з рожево-ліловими із синюватим відтінком листочками. Тичинок 3, маточка з ниткоподібним стовпчиком і 3-ма майже пелюсткоподібними приймочками. Приквітки в нижній частині по краях вузькоплівчасті. Плід — обернено-яйцеподібна або видовжена обернено-яйцеподібна коробочка 10-14 мм завдовжки. Насінини овальні, плескуваті, крилаті, 4,5-6 мм завдовжки.

Місця зростання. Трапляється у зріджених лісах, на галявинах, на вологих луках від передгір'я до поясу смерекових лісів.

Чисельність. Утворює малочисельні ізольовані популяції.

Причини зміни чисельності. Антропогенні: викопування бульбоцибулин, зривання квітучих рослин на букети, викошування травостою на луках до часу дозрівання насіння косариків.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU.

Билинець довгорогий
Gymnadenia conopsea (L.) R. Br.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна бульбоносна рослина. Бульби 4-6-лопатевидно-пальчасті. Стебло прямостояче, циліндричне, висотою до 50 см, при основі з однією-двома лусками. Листки сіро-зелені, кілуваті; нижні — вузькі, видовжено-ланцетні або ланцетні, довгі (до 20 см); верхні й середні — дрібніші, поступово переходять у приквітки. Цвіте у червні-липні. Суцвіття вузьке, довге, густе, колосовидне, циліндричне. Квітки лілово-пурпурові, лілово-рожеві або білувато-рожеві зі слабким запахом гвоздики, який відлякує комарів. Губа із ниткоподібно загостреною шпоркою, яка часто зігнута і в 1,5-2 рази довша за сидячу скручену зав'язь. Життєвий цикл триває до 30 років. Плодоносить у серпні. Плід — циліндрична коробочка. Проросток розвивається під землею протягом 2-3 років, зацвітає рослина на 6-7 році (Червона книга, 1996). У ценопопуляціях, як правило, переважають віргінільні та генеративні особини, що пов'язано із значною тривалістю цих стадій (до 15 років).

Місця зростання. На гірських луках, у розріджених лісах, заростях чагарників, на багатих гумусом та на вапнякових ґрунтах. Найчастіше трапляється в місцях, де в трав'яному покриві переважають злаки та осоки.

Чисельність. Незначна, подекуди досить великі групи.

Причини зміни чисельності. Зміна умов зростання під впливом господарської діяльності, викопування бульб як лікарської сировини.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES, додаток.

Билинець найзапашніший
Gymnadenia odoratissima L.Rich.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна рослина зі стиснутими, глибоко пальчатороздільними бульбами. Стебло 20-40 см заввишки, внизу циліндричне, вгорі — гранчасте, при основі з нещільно прилеглими піхвами. Листки сизувато-зелені, лінійні, гострі, зверху жолобчасті, знизу кілясті, спрямовані догори, 15-20 см завдовжки та 0,5-1 см завширшки; нижні — зближені, верхні — дуже зменшені. Цвіте в червні-липні. Суцвіття — довгий, вузький колос з численними, досить дрібними світло-пурпуровими, рожевими, зрідка — білими квітками. Приквітки ланцетні, загострені, з 3 жилками, здебільшого такої ж довжини, як і зав'язь; 3 верхні листочки оцвіттини зібрані шоломом, зовнішні бічні — спрямовані вбік. Губа яйцевидна або майже ромбічна з яйцевидними лопатями, з яких середня — довша, ширша і виступає наперед. Шпорка тонка, трохи зігнута, спрямована донизу, коротша від зав'язі або майже однакової з нею довжини. Зав'язь скручена, сидяча.

Місця зростання. Зростає в лісовому поясі, на вологих, болотистих луках, лісових галявинах, серед чагарників, на водонепроникних і погано аерованих глинистих або торф'яних кислих ґрунтах.

Чисельність. Незначна, поодинокі особини.

Причини зміни чисельності. Зміна умов зростання під впливом господарської діяльності, викопування бульб як лікарської сировини.

Статус: ЧКУ: зникаючий, категорія рідкості для Українських Карпат — CR, CITES, додаток, МСОП — VU.

Булатка великоцвіта
Cephalanthera damasonium (Miller) Druce

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста кореневищна орхідея. Стебло до 60 см заввишки, пряме. Кореневище вкорочене, горизонтальне, густо вкрите нитковидними коренями завдовжки до 12 см. Листки голі, яйцевидно-еліптичні, сидячі, овальні, на верхівці загострені або тупуваті, 4-7 см завдовжки, 1,5-2,5 см завширшки, з 5-7 особливо добре помітними жилками знизу. Суцвіття колосоподібне, пряме, з 3-10 великими жовтуватобілими квітками. Цвіте у травні-червні. Приквіткі нижніх квіток довші за них, ланцетні, листоподібні, загострені, до 4 см завдовжки. Зав'язь завдовжки 11-13 мм та скручена, а під час дозрівання розкручується назад. Плід — прямостояча коробочка до 20 мм завдовжки, з кількома прямими реберцями. Розмножується виключно насіннєвим способом.

Місця зростання. Розріджені широколистяні ліси (на території НПП — букові), рідше — чагарники, галявини й узлісся на рівнині та в горах до середньогірного поясу. Надає перевагу ґрунтам з добре розвиненим гумусовим шаром.

Чисельність. На території НПП відоме єдине місцезростання.

Причини зміни чисельності. Лісогосподарська діяльність, зокрема вирубування і заміна букових лісів хвойними. На стан популяції негативно впливає також випасання худоби та зривання квітів на букети.

Статус: ЧКУ: рідкісний, категорія рідкості для Українських Карпат — EN, CITES, додаток.

Булатка довголиста
Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch (*C. ensifolia* Rich.)

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста кореневищна орхідея висотою 20-50 см. Кореневище коротке, горизонтально-висхідне та густо вкрите нитковидними коренями. Стебло прямостояче, знизу вкрите лінійно-ланцетними, біля основи стеблообгортними листками з добре помітними 7-11 паралельними жилками. Цвіте в травні. Суцвіття — рідкий колос із 5-25 досить великих молочно-білих дзвіночкоподібних квіток. Квітконіжки звичайно довші від квіток. Нижній приквіток листоподібний, часто довший від квітки, верхні приквіткі ланцетні, дрібні, лускоподібні. Зав'язь скручена, гола, сидяча, завдовжки близько 10 мм. Плід — довгаста (15-17 мм) коробочка. У природних умовах розмножується виключно насіннєвим способом. Насіння дрібне, коричневе.

Місця зростання. У Карпатах росте від поясу передгірських дубових, букових і ялицевих лісів до поясу смерекових лісів. Трапляється в широколистяних лісах, на лісових галявинах, букових узліссях

Чисельність. Трапляється рідко, популяції нечисленні, скорочуються.

Причини зміни чисельності. Лісогосподарська діяльність, зокрема вирубування і заміна букових лісів хвойними. На стан популяції негативно впливає також випасання худоби та зривання квітів на букети.

Статус: ЧКУ: рідкісний, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES, додаток.

Булатка червона
Cephalanthera rubra (L.) Rich.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — *Orchidaceae*

Опис. Багаторічна кореневищна декоративна орхідея заввишки 25-80 см. Кореневище довге, висхідне, циліндричне. Стебло прямостояче, вгорі трохи звивисте, борознисте, як зав'язь та частково приквітки, з густим залозистим опушенням. Нижні листки довгасті, верхні — довгасто-ланцетні або ланцетні, гострі. Цвіте в червні-липні. Суцвіття дуже витончене, з 2-12 квітками, негусте. Квітки великі, яскраво-рожевого, рожево-бузкового, пурпурово-червоного кольору. Приквітки лінійно-ланцетні або ланцетні, гострі, такої ж довжини, як і зав'язь, або довші від неї. Плодоносить у серпні-вересні. Зав'язь скручена, сидяча, опушена. Плід — коробочка 18-22 мм завдовжки. Розмножується переважно насінням, яке проростає лише за наявності гриба-симбіонта, з яким рослина співіснує протягом всього життя. Термін підземного життя проростка, коли рослина не формує надземного пагона, іноді триває до 20 років.

Місця зростання. Листяні та мішані ліси, чагарники, узлісся. Дуже вибаглива до кислотності ґрунту.

Чисельність. Трапляється невеликими групами та окремими особинами. Кількість рослин у популяціях скорочується.

Причини зміни чисельності. Зміна умов місцезростань в результаті господарської діяльності, зривання на букети.

Статус: ЧКУ: рідкісний, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES, додаток.

Гніздівка звичайна
Neottia nidus-avis (L.) Rich.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — *Orchidaceae*

Опис. Багаторічна трав'яниста сапрофітна кореневищна жовтувато-бура рослина, яка позбавлена зеленого барвника — хлорофілу. Кореневище товсте, горизонтальне, з численними досить товстими, звивистими коренями, що нагадують пташине гніздо. Стебло соковите, прямостояче, світло-коричневе або сірувато-буре 20-45 см заввишки, з 3-5 буруватими ланцетними плівчастими піхвами. Листки редуковані у вигляді лусок. Суцвіття довге, багатоквіткове, колосовидне; в нижній частині рідке, у верхній — дуже густе. Приквітки лінійно-ланцетні, загострені, довші від скручених квітконіжок, наполовину коротші від нескрученої зав'язі. Цвіте в червні-липні. Квітки жовто-бурі, двостатеві, неправильні, з медовим ароматом; 5 бурих листочків оцвітини утворюють шолом, шостий — губу, темнішу і довшу від інших, роздвоєну на кінці й звислу донизу. Плід — довгасто-булавовидна, одногнізда, косо догори спрямована коробочка 15-17 мм завдовжки, з шістьма ребрами, розкривається шістьма поздовжніми щілинами. Розмножується переважно насінням, яке проростає під землею лише при наявності гриба-симбіонта. Насіння світло-жовте, дрібне.

Місця зростання. Тіністі листяні, мішані ліси з розрідженим трав'яним покривом.

Чисельність. Трапляється невеликими групами або поодинокі.

Причини зміни чисельності. Зміна умов зростання під впливом господарської діяльності та рекреації.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, додаток II CITES.

Гудієра повзуча
Goodyera repens (L.) R. Br.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна кореневищна рослина, чутлива до освітлення, при значному затіненні втрачає листки і переходить на сапрофітний спосіб існування. Розгалужене кореневище перебуває на глибині 3-5 см, інколи повзе поверхнею ґрунту, тому гудієра є дуже вразливою до витоптування.

Стебло висхідне, міцне, округле, 6-25 см заввишки. У верхній частині, а інколи і по всій довжині, коротко залозисто опушене, виходить із розетки видовжено-яйцевидних або еліптичних загострених листків на черешках. Листки сітчастожилкові 2-3,5 см завдовжки, 1-2 см завширшки, зимують, відмирають наступної весни. Стеблові листки лінійно-ланцетні, притиснені. Жилкування

листків гудієри відрізняється від решти орхідних — вони мають по 3-7 добре виявлених поздовжніх жилок, які перетинаються безліччю білих або жовтуватих поперечних жилок, утворюючи мереживо. Цвіте в липні-серпні.

Суцвіття — однобічний колос, завдовжки 2-7 см (інколи до 15 см), містить 10-20 (інколи 30) квіток із приємним солодкуватим запахом. Квітки дрібні, білі або жовтуваті, зовні коротко залозисто опушені. Зав'язь дрібна, спочатку видовжено-округла, потім — веретеноподібна, майже сидяча, при основі трохи скручена, залозисто-коротковолосиста. Плід — маленька одногнізда коробочка. Насіння дуже дрібне, коричневе, розноситься вітром. Проростає лише за наявності грибів з роду *Ceratobasidium*. Перші 2-3 роки проросток живе під землею і живиться виключно за рахунок гриба-симбіонта. Справжні зелені листки з'являються на шостому-сьомому році життя. Тривалість життєвого циклу рослин становить понад 30 років.

Місця зростання. Ялинові та мішані розріджені ліси з моховим покривом, на рівнині й у горах на висоті 350-1040 м над рівнем моря.

Чисельність. Трапляється рідко.

Причини зміни чисельності. Зникає внаслідок вирубування лісів, недосконалої технології розробки лісосік, заміни природних лісів на лісові культури.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU.

Зозулині сльози яйцелисті, гніздівка яйцелиста
Listera ovata (L.) R. Br.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста рослина заввишки 20-45 см, з коротким (5-14 см) підземним товстим, великим циліндричним кореневищем. Стебло довжиною до 15 см, товсте, з двома майже супротивними еліптично-яйцеподібними, інколи довгастими сидячими листками зі стеблообгортною основою. Листки голі, м'ясисті, коротко загострені або тупі, 5-15 см завдовжки, 3-9 см завширшки, з 5-18 дуговидними жилками. Стебло нижче від листків чотиригранне, міцне; над листками — округле, коротко залозисто опушене. Цвіте у червні-липні. Суцвіття — багатоквітковий, довгий, рихлий колос. Квітки дрібні, жовтувато-зелені, губа 7-11 мм завдовжки, майже до середини надрізана на дві довгасті тупі лопаті, довші за інші листочки оцвітини. Приквітки яйцевидно-ланцетні, зелені, загострені. Квітконіжки залозисто опушені, скручені, трохи довші за приквітки. Запилення відбувається за допомогою жуків, мух, їздців і інших дрібних комах, але не виключена можливість самозапилення. Плодоносить у вересні. Плід — овальна коробочка зеленого кольору, розкривається 6 щілинками. Ювенільні особини з'являються на четвертий рік після проростання насінини. Цвітіння починається на 11-15 році і триває понад місяць. Тривалість життєвого циклу — понад 30 років. Розмножується переважно насіннєвим способом, частково вегетативно.

Місця зростання. У листяних і мішаних лісах і на післялісових луках, утворює переважно континуальні, але досить малочисельні популяції різновікових особин з екологічним і антропогенним типом ізоляції. На території НПП трапляється на луках, узліссях на висоті 550-1100 м н. р. м.

Чисельність. Трапляється невеликими групами або поодинці.

Причини зміни чисельності. Зміна умов зростання під впливом господарської діяльності.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES додаток II.

Зозулинець чоловічий
Orchis mascula (L.) L.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста рослина заввишки 20-40 см. Бульби овальні або яйцевидні; до 2,5 см завдовжки і майже такі ж завширшки. Стебло пряме, просте, у верхній половині лілове або фіолетове. Листки звужені до основи, лінійно-ланцетні або вузько обернено-яйцевидні, до 14 см завдовжки, 2,5-3,5 см завширшки, зібрані у нижній частині стебла майже розеткою, з пурпуровими цятками біля основи пластинки або по всій поверхні; 2 верхніх листки обгортають стебло. Цвіте в квітні-травні. Суцвіття — густий, багатоквітковий (15-50 квіток), циліндричний, 6-18 см завдовжки і 4-4,5 см завширшки колос. Квітки пурпурові. Губа широкоовальна, трилопатева, бархатиста, біля основи білувата з темними плямками. Її бічні частки широкі, яйцевидні, зубчасті, середня частка на кінці неглибоко надрізано-виїмчаста з зубчиком у виїмці. Шпорка циліндрична, тупа, пряма або трохи зігнута. Зав'язь сидяча, скручена.

Місця зростання. Світлі листяні та мішані ліси, серед чагарників, лісові галявини. Трапляється переважно на вапнякових ґрунтах.

Чисельність. Трапляється досить рідко. Виявлено тільки одне місцезростання.

Причини зміни чисельності. Викопування бульб як лікарської сировини.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, додаток II CITES.

Зозульки бузинові (пальчатокорінник бузиновий)
Dactylorhiza sambucina (L.) Soo [синон. *Orchis sambucina* L.]

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста бульбоносна рослина. Бульба циліндрична, на кінці 2-4-роздільна. Стебло 10-30 см заввишки просте, порожнисте, пряме, в нижній половині з 4-5 продовгастими або ланцетними тупими листками 5-10 см завдовжки, 1-3 см завширшки, що вкривають стебло майже до суцвіття. Колос густий, багатоквітковий, циліндричний до 6 см завдовжки і до 5 см в діаметрі. Приквітки лінійно-ланцетні або вузьколанцетні, тупувато-загострені, довші за квітки або дорівнюють їм. Цвіте у травні протягом лише одного тижня. Квітки великі, жовті, пурпурові або рожеві зі слабким запахом бузини, зібрані в досить щільне, колосовидне багатоквіткове суцвіття. Шпорка дорівнює зав'язі, або трохи коротша від неї, спрямована донизу, товста, циліндрична, часом зігнута, 10-15 мм завдовжки. Зав'язь сидяча, скручена. Плід — коробочка. Розмножується насінням.

Місця зростання. Трапляється в розріджених листяних лісах, узліссях, на галявинах, серед чагарників, у злаково-різнотравних угрупованнях. Надає перевагу гірським вапняковим і лісовим опідзоленим ґрунтам.

Чисельність. Рідко трапляються одиничні рослини або невеликі групи.

Причини зміни чисельності. Зміна місць зростання під впливом господарської діяльності людини, масове зривання на букети, збирання як лікарської сировини.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES, додаток, МСОП — NT.

Зозульки плямисті (пальчатокорінник плямистий)
Dactylorhiza maculate (L.) Soo (*Orhis maculate* L.)

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста бульбоносна орхідея. Бульби глибоко пальчасто-надрізані. Стебло пряме, 25-50 см заввишки, просте, щільне, при основі до 8 мм в діаметрі, вгорі трохи гранчасте. Листків зазвичай 5-8, вони відхилені, майже плоскі або трохи вздовж складені, тупувато-загострені, а зісподу сизуваті, ланцетні. Нижній листок 5-10 см завдовжки, 1-3 см завширшки, довгастоланцетний, 2 наступні листки загострені, коротші й вужчі. Верхівкові листки з прилистками, шиловиднолінійні, часто трохи хвилясті, 2-9 см завдовжки і 2-5 мм завширшки, не досягають основи суцвіття. Цвіте в червні-липні. Квітки здебільшого рожево-лілові,

рівномірно відігнуті, зібрані в густий багатоквітковий яйцевидно-циліндричний колос. Губа обернено-нирковидна, на кінці коротко 3-лопатева, з середньою лопаттю, значно меншою і вужчою, ніж бічні, з дрібними фіолетовими цяточками, розміщеними суцільними або переривчастими лініями відповідно до конфігурації губи. Бічні лопаті по зовнішньому краю заокруглені і трохи зубчасті. Шпорка циліндрична, пряма, тупа, трохи коротша за зав'язь або дорівнює їй. Сама ж зав'язь сидяча, скручена. Плід — коробочка.

Дуже поліморфний вид, в якому розрізняють декілька підвидів, що різняться за кольором квіток (від фіолетового до білого), за довжиною шпорки, за формою губи, довжиною її середньої лопаті, наявністю або відсутністю плям на листьях та ін.

Місця зростання. Зростає на вологих луках, осоково-сфагнових болотах, чагарниках, заболочених лісах з моховим покривом. Трапляється переважно на кислих ґрунтах від передгір'їв до верхньої межі лісу.

Чисельність. Локальні популяції нечисленні.

Причини зміни чисельності. Зміна місць зростання в результаті сінокошення в період цвітіння та плодоношення, випасання худоби, заготівля як лікарської сировини, зривання на букети.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES, додаток.

Зозульки травневі (пальчатокорінник травневий)
Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P. F. Hunt et Summerhayes
(*Orhis majalis* Reichenb.)

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна бульбоносна трав'яниста рослина заввишки 30-60 см. Бульби сплюснені, пальчатороздільні, з 3-5 частками. Стебло пряме, порожнисте, циліндричне або у верхній частині гранчасте, фіолетове, з 3-6 листками. Листки темно-зелені, зверху з пурпуровими або чорнуватими довгастими плямами та перпендикулярними жилками. Нижні й середні листки довгасто-яйцевидні зі стеблообгортною піхвою, зазвичай з найбільшою шириною посередині, верхні — зменшені, ланцетні, здебільшого червонуваті, верхній листок досягає основи колосовидного циліндричного або яйцеподібного тупого, густого суцвіття. Цвіте у травні — червні. Приквітки яйцевидно-ланцетні або ланцетні, здебільшого червонуваті; нижні й середні — довші від квіток. Квітки оранжеві, лілово-пурпурові, червоні або білі, різноманітні за формою. Губа 3-лопатева або суцільна із темно-фіолетовими цятками, бічні лопаті простерті або спрямовані донизу, середня лопать трикутна, тупа або виймчаста, іноді майже 2-роздільна. Шпорка конічно-циліндрична, загострена, трохи довша або трохи коротша від зав'язі. Плід — коробочка.

Місця зростання. Найчастіше трапляється в нижньому гірському поясі. Зростає на узліссях та вологих торф'яних або торф'яно-глеєвих луках. Витримує значне затінення.

Чисельність. Трапляються невеликі групи або поодинокі рослини.

Причини зміни чисельності. Зміна умов місцезростань під впливом сінокошення, рекреації, зривання на букети, викопування бульб.

Статус: ЧКУ: рідкісний, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES, додаток.

Зозульки Фукса (пальчатокорінник Фукса)

Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo

(*Orhis fuchsii* (Druce) Soo)

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста бульбоносна рослина висотою 25-60 см із стиснутими 4-7-лопатовими бульбами, близько 1,3 см завдовжки і до 1 см завширшки. Стебло пряме та щільне. Листки зверху темно-зелені з фіолетово-коричневими плямками, знизу — сизувато-зелені, плоскі, відхилені, зазвичай в кількості 4-8. Нижній

листок довгасто-ланцетний або обернено-яйцеподібний, на кінці тупий, до 12 см завдовжки і 4,5 мм завширшки. Приквіткі лінійно-ланцетні, загострені, коротші за зав'язь, нижні — зрідка довші. Цвіте в червні-серпні. Квітки рожево-лілові, ароматні. Губа глибоко трилопатева, з фіолетовими крапками та лініями, що розміщені відповідно до конфігурації губи. Шпорка циліндрична до 8 мм завдовжки, пряма, трохи коротша від веретеновидно скрученої зав'язі. Плід — коробочка. Проростки 2-3 роки не утворюють надземних пагонів і живуть під землею. В ювенільному стані особини перебувають 2-3 роки, у вегетативному дорослому 4-5 років, вперше зацвітають на 8-10 рік і є у генеративному стані понад 15 років.

Місця зростання. Гірські луки, болота (крім сфагнових), узлісся, галявини, розріджені вологі березові та мішані ліси, серед чагарників біля боліт.

Чисельність. Трапляються невеликі групи або поодинокі особини. На високогірних луках популяції у доброму стані, на пасовищних луках — у пригніченому стані або на грані зникнення.

Причини зміни чисельності. Зміна місць зростання в результаті сінокосіння в період цвітіння та плодоношення, випасання худоби, заготівля як лікарської сировини, зривання на букети.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES, додаток.

Коручка болотна

Epipactis palustris (L.) Crantz

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна кореневищна трав'яниста декоративна рослина. Кореневище довге, повзуче, розгалужене. Від кореневища відходять кілька стебел, які утворюють клонову систему, внаслідок чого виникають дезінтегровані куртини, що сформовані дочірними особинами вегетативного походження. Ці особини часто відриваються від материнських кореневищ і існують самостійно. Надземні стебла генеративних особин 20-60 см заввишки, округлі або трохи гранчасті, вгорі коротко залозисто опушені. На стеблі 4-8 листків, що довші за меживузля, жорсткі, голі, із дуговидно вигнутими жилками; нижні — довгасто-яйцевидні або довгасті, 11-17 см завдовжки, 4-6 см завширшки, верхні — дрібніші, ланцетні, довгозагострені. Первинне кореневище материнської особини насінневого походження. Однорічні особини вегетативного походження мають 1-2 прозорих піхвових і таку ж кількість ланцетних загострених зелених листків. У дворічних особин — 3-4 справжні листки, що спіралью розміщені на стеблі. Кількість листків на стеблі щорічно збільшується відповідно до росту і розвитку кореневої системи. Генеративні пагони з'являються на 6-7 році, ясно цвітуть і плодоносять, а восени відмирають. Цвіте в липні-серпні. Суцвіття китицевидні, до цвітіння пониклі, потім прямі, досить густі, 6-15-квіткові. Приквіткі ланцетні або яйцевидно-ланцетні, гострі, коротші від квіток або нижні трохи довші від них. Квітки на скручених квітконіжках пониклі, бузково-рожевуваті, всередині білі та без запаху. Зав'язь видовжена, не скручена, веретеноподібна, 6-гранна, коротко опушена. Плід — звисла коробочка.

Місця зростання. Поселяється на торфових болотах, болотистих луках.

Чисельність. На території НПП росте в ізольованій багаточисельній повночленній популяції на площі біля 100 м².

Причини зміни чисельності. Зривання на букети, осушення боліт.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES, додаток.

Коручка темно-червона
Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Bernb.) Schult.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна кореневищна трав'яниста декоративна рослина. Кореневище горизонтальне, досить довге, інколи розгалужене, товсте, з численними м'ясистими коренями. Стебло висотою 30-70 см, у верхній частині буро-фіолетове, коротко опушене. Листки, яких зазвичай 5-9, є довгими від меживузля, досить жорсткі, нерідко зігнуті, по краях і зверху вздовж жилок коротко опушені; нижні — довгасто-яйцевидні або еліптичні, 4-8 см завдовжки, 1,5-4 см завширшки, верхні — дрібніші, ланцетні, загострені. Цвіте в червні-липні. Суцвіття довге, пряме, майже одностороннє з ланцетними загостреними приквітками. Нижні приквіткі довші, верхні — коротші від квіток. Квітконіжки скручені, густо опушені. Квітки пурпурові із запахом ванілі, зібрані у довгу вертикальну, односторонню, червонувату китицю, губа без шпорки. Зав'язь не скручена, пряма. Плід — повисла яйцевидна або довгасто-яйцевидна опушена коробочка, яка різко відмежована від квітконіжки.

Місця зростання. Трапляється у листяних і мішаних лісах, на узліссях, серед чагарників, переважно на кам'янистих ґрунтах.

Чисельність. В популяціях трапляється поодинокі або невеликими групами. На території НПП не виявлений.

Причини зміни чисельності. Зміна умов зростання під впливом господарської діяльності та рекреації.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — EN, CITES, додаток.

Коручка чемерниковидна (коручка широколиста)
Epipactis helleborine (L.) Crantz. [синон. *E. latifolia* (L.) All.]

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна кореневищна орхідея 20-60 см заввишки. Кореневище вкорочене. Стебло поодинокі, в нижній частині голе, зверху коротко опушене, зелене, вкрите листям до суцвіття. Листки в кількості 4-10, здебільшого довші за меживузля, зісподу короткошерстисті з дуже помітними поздовжніми жилками. Нижні — широкоовальні, яйцевидні або яйцевидно-ланцетні, верхні — ланцетні. Цвіте з червня по серпень. Суцвіття — довга, пряма, майже одностороння китиця. Приквіткі зелені, ланцетні або широколанцетні, залозисті; нижні здебільшого довші від квіток. Квітки пониклі, зелено-пурпурові. Листочки зовнішнього кола оцвітини яйцевидні або яйцевидно-ланцетні з червоним відтінком, дещо розпростерті. Губа без шпорки, 9-11 мм завдовжки, коротша за зовнішні листочки оцвітини, передній членок її широко серцевидно-яйцевидний, з відігнутою верхівкою. Зав'язь поступово до основи звужена, не скручена. Плід — звисла овальна, невиразно 6-гранна коробочка. Вид поліморфний. Окремі форми різняться за розміром квіток, формою й довжиною листків і приквіток та іншими ознаками.

Місця зростання. Ростає в букових лісах, на узліссях.

Чисельність. В популяціях трапляється поодинокі або невеликими групами. На території НПП не виявлений.

Причини зміни чисельності. Зміна умов зростання під впливом господарської діяльності та рекреації.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES, додаток.

Любка дволиста
Platanthera bifolia (L.) Rich.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна бульбоносна трав'яниста орхідея висотою 20-50 см. Бульби цілісні, продовгувато-яйцеподібні зі шнуровидним закінченням. Стебло біля основи з двома (іноді з чотирма) майже супротивними еліптичними листками, які утворюють розетку. По 1-3 дрібних ланцетних листків міститься на квітконосному прямостоячому стеблі. Цвіте один раз на 2-5 років в червні-липні. Квіти в нещільному видовженому колосоподібному суцвітті, великі, молочно-білі з приємним ароматом, який посилюється у вечірні години (звідси друга назва рослини — нічна фіялка). Губа цілокрая з зігнутою тонкою нитковидною шпоркою, яка значно довша за зав'язь. Запилення перехресне нічними метеликами, але не виключається можливість самозапилення. Насіння дуже дрібне. Тривалість життєвого циклу становить 20-27 років. Поновлюється вегетативно за допомогою бульб, розмножується насінням. Насіннева продуктивність висока, але насіння проростає лише за наявності симбіотичного гриба, тому в культурі виростити рослини дуже важко. Чисельність та щільність популяцій незначні. Загальна кількість особин у популяціях змінюється з року в рік.

Місця зростання. Світлі ліси (переважно груди, інколи субори), на галявинах, узліссях, серед чагарників, на свіжих та заболочених луках.

Чисельність. Незначна, скорочується.

Причини зміни чисельності. Зривання квітів і заготівля бульб як лікарської сировини, зміна місць зростання внаслідок вирубування лісів.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, Додаток II CITES.

Любка зеленоцвіта
Platanthera chlorantha (Custer) Reichenb.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна орхідея заввишки 30-60 см з довгасто-яйцевидними, витягнутими в кореневий кінчик бульбами. Стебло гранчасте, при основі з 1-3 півчастими ланцетними піхвами. 2 нижні листки зближені вище основи стебла, еліптичні або довгасто обернено-ланцетні, тупі, з коротким стеблообгортним черешком, 10-21 см завдовжки, 3-4 см завширшки. Вони голі, блискучі, цілокраї, з великою кількістю дуговидних жилок; 2-3 дрібних, ланцетних, гострих листків розміщені вище по стеблах. Цвіте в червні-липні, трохи пізніше від любки дволистої, але це не заважає утворювати між ними гібриди. Суцвіття негусте, циліндричне, 5-6 см завдовжки. Квіток — 10-29. Приквітки ланцетні, гострі, нижні — звичайно трохи довші від зав'язі, верхні — однакової з нею довжини. Квітки зеленувато-білі, зазвичай без запаху, чим ця орхідея відрізняється від любки дволистої. Шпорка значно довша за зав'язь. Друга відмінність любки зеленоцвітої — це булавовидно потовщена на кінці шпорка.

Місця зростання. Тіністі листяні і мішані ліси тільки в нижній зоні гір.

Чисельність. Незначна, скорочується.

Причини зміни чисельності. Зривання квітів і заготівля бульб як лікарської сировини.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — EN, CITES додаток II.

Плодоріжка салепова (Зозулинець салепів)
Orchis morio L.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна бульбоносна орхідея заввишки до 20 см. Бульба куляста 1-1,5 см в діаметрі. Стебло просте, пряме, заввишки 10-35 см. Листки чергові, ланцетні або лінійно-довгасті, нижні — відігнуті, тупуваті, верхні — вужчі, загострені, злегка обгорнуті навколо стебла. Цвіте в травні-червні. Суцвіття довгасте, негусте, 8-15-квіткове. Приквітки ланцетні, лілові, 3-5-жилкові, верхні — зазвичай одножилкові й такої самої довжини, як і зав'язь. Квітки фіолетові або пурпурові, рідше рожеві або білі із слабким ароматом ванілі. Губа 6-9 мм завдовжки із поодинокими крапками, неглибоко-3-лопатева із закрученими бічними та виїмчастою середньою лопаттю, що значно ширша від вузьких тупуватих бічних. Шпорка 9-10 мм завдовжки, циліндрично-булавоподібна, горизонтальна, майже такої самої довжини, як й губа і трохи коротша від

зав'язі. Зав'язь сидяча, скручена.

Місця зростання. Росте на передгір'ї та передових солярних хребтах Карпат. Утворює локальні ізольовані малочисельні популяції на лісових галявинах, узліссях.

Чисельність. Трапляється досить рідко. Виявлено тільки одне місцезростання.

Причини зміни чисельності. Знищення виду як декоративної і лікарської рослини.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES, додаток.

Псевдорхіс білуватий (Левкорхіс білуватий)
Leucorchis albida (L.) E. Mey.
[синон. *Pseudorchis albida* (L.) A. et D. Love]

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста орхідея з кореневими, до основи глибоко пальчаторозділеними бульбами з тонкими, циліндричними, до кінчика поступово звуженими частками. Стебло 10-20 см заввишки, прямостояче, циліндричне, при основі з 4-5 перетинчастими гострими піхвами, вище — з 4-5 листками. Листки чергові, довгасто обернено-яйцевидні, коротко загострені, верхні — ланцетні.

Цвіте у травні-липні. Суцвіття — багатоквітковий, циліндричний або видовжений, досить густий, 5-6 см завдовжки, майже однобічний колос із дрібних жовтувато-білих квіток. Губа трилопатева, її середня лопать довша за бокові. Приквітки яйцевидні або ланцетні, загострені, з 3 жилками, такі ж завдовжки, як і скручена сидяча, довша від оцвіттини зав'язь. Шпорка циліндрична, на кінці потовщена, тупа, майже втричі коротша від зав'язі. Плодоносить у серпні.

Місця зростання. Вологі луки, до висоти 1200 м над рівнем моря, задернілі кам'янисті схили. Трапляється на кислуватих ґрунтах, в групуваннях з осокою.

Чисельність. Трапляється невеликими групами.

Причини зміни чисельності. Зміна умов зростання під впливом господарської діяльності.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES додаток II.

Траунштейнера куляста
Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.

Родина Зозулинцеві (Орхідні) — Orchidaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста рослина 25-60 см заввишки. Бульби цілісні, тупі, порівняно великі, еліптичні, з гладенькою поверхнею. Стебло сіро-зелене, тонке, просте, пряме або трохи звивисте, циліндричне при основі з двома-трьома бурими гострими піхвами. Листки нечисленні (2-4), спрямовані догори, з обох боків або лише

зверху догори, загострені, 15-18 см завдовжки, 1,5-3,2 см завширшки з довгими піхвами; верхні — маленькі, ланцетні, наближені до основи суцвіття і схожі на приквітки. Приквітки такої ж довжини, як і зав'язь або трохи довші за неї, ланцетні, трав'янисті, світло-зелені з пурпуровими або фіолетовими краями. Нижні — з трьома, верхні — з однією жилкою. Квітки дуже дрібні, запахні, лілуваті-рожеві, світло-пурпурові, рідко — білі, зібрані в дуже густий, спочатку коротко-пірамідальний, потім кулястий і наприкінці цвітіння — довгастоовальний колос. Шпорка тонка, рожева або світло-фіолетова, за довжиною не перевищує половини зав'язі. Цвіте з травня до середини серпня. Плодоносить у серпні-вересні. Плід коробочка. Розмножується насінням.

Місця зростання. На вологих задернілих луках, у гірських лісах, узліссях і галявинах. В горах піднімається до 1760 м. Найчастіше в білоусових, червонокострицевих угрупованнях.

Чисельність. Трапляється групами, інколи — поодиноці.

Причини зміни чисельності. Зміна умов зростання під впливом господарської діяльності (викошування, випасання худоби), збирання як лікарської сировини. На стан популяцій також негативно впливає поїдання бульб дикими свинями.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES додаток II.

Тирлич жовтий
Gentiana lutea L.

Родина тирличеві — Gentianaceae

Опис. Багаторічна висока (30-120-140 см) кореневищна рослина. Кореневище коротке, товсте, багатоголове, розгалужене, з багатьма додатковими коренями довжиною до 60 см. У перші два роки рослина утворює лише прикореневу розетку з великих, довжиною до 30 см яйцевидних листків. Квітконосне стебло з'являється на 3-4 роках життя. Воно прямостояче, негалузисте, округле, голе. Стеблові листки трохи гофровані, супротивні, широкоеліптичні; нижні — з короткими черешками, верхні та середні сидячі, напівстеблообгортні, менші розеткових, на стеблі розташовані хрестоподібно. Цвіте у липні-серпні. Великі, правильні, двостатеві, майже до основи 5-6-роздільні жовті квітки, що дали назву виду, сидять на коротких квітконіжках і зібрані в пазушних напівзонтиках. Чашечка буро-жовта дзвоникоподібна, півчаста, 2-5-зубчаста, з одного боку до основи надрізана. Плід — двогнізда яйцевидна коробочка. У природі тирлич жовтий розмножується виключно насінням.

Місця зростання. На території НПП трапляється в субальпійському поясі, на луках та кам'янистих місцях, віддає перевагу потужним, багатим, глинистим ґрунтам.

Чисельність. Трапляється дуже рідко, невеликими групами.

Причини зміни чисельності. Знищення місць проростання в результаті інтенсивного випасання худоби, масова заготівля тирлича жовтого як лікарської сировини. На зменшення популяції впливають також особливості біології — повільний ріст та розвиток рослини.

Статус: ЧКУ: зникаючий, категорія рідкості для Українських Карпат — EN, CITES додаток II.

Місячниця оживаюча (лунарія оживаюча)
Lunaria rediviva L.

Родина капустяні (хрестоцвіті) — Brassicaceae

Опис. Висока (до 120 см) багаторічна кореневищна рослина. Кореневище повзуче. Стебло прямостояче, вгорі розгалужене, ребристе, вкрите білими короткими волосками. Стеблові листки черешкові, великі, глибоко серцеподібні, широкі, нерівномірно гострозубчасті, зверху коротко волосисто опушені, темно-зелені, зісподу голубувато-зелені, нижні супротивні, верхні — чергові, довгозагострені. Цвіте у травні-червні. Квітки двостатеві, чотиріпелюсткові, великі, фіолетові, інколи білі, запашні, зібрані в китицю на верхівці стебла. Пелюстки ледве виїмчасті. Квітковіжки горизонтально відхилені. Чашолистки прямостоячі, зелені, продовгасті, опушені, зовнішні глибоко мішковидні, ширші за внутрішні. Плід — широкий еліптичний, плоский стручечок, звислий, на верхівці і при основі загострений, 30-50 мм завдовжки, 15-20 мм завширшки, стиглий — напівпрозорий. Насіння велике, темно-червоне. Рослина декоративна в сухих букетах.

Місця зростання. Росте в тінистих широколистяних та мішаних лісах, вирубках. Надає перевагу свіжим багатим, слабкокислим, рихлим, щербенистим або глинистим ґрунтам.

Чисельність. На території НПП трапляється групами або утворює зарості (від кількох десятків до сотень особин).

Причини зміни чисельності. Зміна місць зростання внаслідок вирубування лісів. Шкоди популяціям завдає також зривання на букети.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — LR, CITES додаток II.

Беладона звичайна
Atropa belladonna L.

Родина пасльонові — Solanaceae

Опис. Беладона звичайна — багаторічна трав'яниста рослина 60–130 см (до 2 м) заввишки. Має товсте, багатоголове кореневище. Стебло зелене чи бруднувато-пурпурне, пряме, соковите, угорі вилоподібно розгалужене, залозисто опушене. Листки до 15–20 см завдовжки, короткочерешкові, яйцеподібні чи яйцеподібно-еліптичні, загострені, цілокраї, у нижній частині стебла чергові, на квітконосних пагонах зближені попарно, один з них більший. Квітки одиничні, великі, пониклі, розташовані в пазухах листків на залозисто опушених квітконіжках. Чашечка п'ятироздільна, біля плодів трохи збільшена. Віночок трубчасто-дзвоникоподібний 20–35 мм завдовжки, коричнево-фіолетовий чи червоно-бурий (рідше жовтий), з п'ятьма короткими, переважно тупими лопатями. Цвіте у червні–серпні. Плід — куляста, блискуча, соковита ягода чорного кольору з фіолетовим соком. Лікарська рослина, дуже отруйна.

Місця зростання. На території НПП зростає у букових та ялицево-букових лісах. Рослина теплолюбна, тому трапляється біля галявин, узлісь, просік, на вирубках та серед чагарників.

Чисельність. Трапляється поодинокі або невеликими групами.

Причини зміни чисельності. На зменшення чисельності виду вплинула масова (у минулі роки) заготівля як цінної лікарської сировини. На цей час основна причина зменшення чисельності — зміна місць зростання в результаті вирубування лісів.

Статус: ЧКУ: вразливий, категорія рідкості для Українських Карпат — VU, CITES додаток II.

Скополія карніолійська
Scopolia carniolica Jacq. [синон. *S. tubiflora* Kreyer]

Родина Пасльонові — Solanaceae

Опис. Багаторічна трав'яниста рослина з розвилисто-галузистим світло-зеленим голим стеблом (при основі нерідко з фіолетовим відтінком) заввишки до 50 см і з грубими горизонтально розгалуженими вузлуватими кореневищами, що розташовані, як правило, безпосередньо під напіврозкладеною підстилкою. Листки великі, тонкі, спереду трошки зубчасті, біля основи звужені в крилатий черешок. Цвіте в травні-червні. Квітки поодинокі в пазухах листків, на тонких квітконіжках, пониклі. Віночок трубчасто-дзвоникovidний до 25 мм завдовжки, з 5-зубчастим відгином, зовні бурувато-пурпуровий, зрідка жовтий, всередині — жовтувато-зелений або жовтувато-бурий з фіолетовими жилками. Чашечка широко-дзвоникувата, коротко 5-зубчаста, при плодах трохи розростається. Плід — двогнізда багатонасінна, майже куляста коробочка. Насіння горбкувате, коричнювате або чорнувате. Розмножується насінням і вегетативно, з допомогою кореневищних паростків. Лікарська отруйна рослина.

Місця зростання. На території НПП трапляється в букових, ялицево-букових, яворових лісостанах. Приурочена в основному до розріджених деревостанів, чагарників, галявин, вирубок, просік.

Чисельність. Трапляється у вигляді невеликих угруповань, чому сприяє вегетативний характер розмноження.

Причини зміни чисельності. Заготівля кореневищ як лікарської сировини в попередні роки, зміна природних умов місцезростань під впливом вирубування лісів.

Статус: ЧКУ: неоцінений, категорія рідкості для Українських Карпат — LR, CITES додаток II.

ГРИБИ ТА ЛИШАЙНИКИ

Герицій альпійський
Hericium flagellum (Scop.) Pers. [синон. *Hericium alpestre* Pers.]

Родина герицієві — Hericiaceae

Опис. Плодові тіла діаметром до 30 см утворені розгалуженими гілочками, які виростають із загальної короткої ніжки, прикріпленої до субстрату. Спочатку білого кольору, потім світло-охряні або кремові. Тканина гриба м'яка, еластична. Гілочки багатократно розгалужені, на кінцях із пучками тонких, довгих і звисаючих шипиків. На відміну від гериція коралоподібного шипики зібрані в пучки, довші та мають загострені кінчики.

Плодові тіла з'являються з серпня до листопада.

Місця зростання. В гірських старовікових деревостанах з участю ялиці білої, переважно у вологих місцях. Плодові тіла формуються найчастіше біля основи стовбурів ялиці білої, рідше ялини, на повалених вітром деревах.

Чисельність. Трапляється рідко.

Причини зміни чисельності. Вирубування старовікових лісів з участю у складі ялиці білої, збирання населенням.

Статус: Не внесений до Червоної книги України. Однак трапляється дуже рідко, приурочений виключно до поясу лісів з участю ялиці білої. Охороняється в Польщі, Швейцарії, Німеччині, Англії, Фінляндії.

Герицій коралоподібний
Hericium coralloides (Scop.) Pers.

Родина герицієві — Hericiaceae

Опис. Плодове тіло на короткій ніжці, якою кріпиться до субстрату, багаторазово розгалужене, з великою кількістю коротких (10-20 мм) циліндричних гілочок, на яких розташовані ламкі шипики. За зовнішнім виглядом плодове тіло нагадує морський корал, від чого і пішла назва цього гриба. Розмір плодового тіла може сягати 10-30 см в діаметрі. Колір плодового тіла молочно- або сніжно-білий, ніжно-кремовий або з ледве помітним жовтуватим відтінком.

М'якуш гриба м'ясистий, білий або з блідо-рожевим відтінком. Запах приємний, грибний, з слабким запахом редьки. Споривий порошок — білий.

Місця зростання. На повалених деревах, ламаних буках, інколи інших листяних породах. Трапляється на пнях, в дуплах старих дерев.

Чисельність. Трапляється рідко.

Причини зміни чисельності. Зміна місць зростання в результаті інтенсивного ведення лісового господарства, збирання населенням.

Статус: ЧКУ: вразливий, (III).

Грифола листувата
Grifola frondosa (Fr.) S. F. Gray
[синон. *Polypilus frondosus* (Fr.) Karst.]

Родина Поліпорові — Polyporaceae

Опис. Плодове тіло (діаметром може сягати до 50 см) куцувидно-розгалужене, з бульбовидною основою, плоскими бічними шапінками на кінцях багаточисельних ніжковидних відгалужень. Шапінки (діаметром 4-10 см) м'ясисто-шкірясті, напівокруглі, до основи звужені. Колір від сіро-зеленуватого до сіро-рожевуватого, залежно від віку та освітлення. Трубочки короткі (2-4 мм), білі. Тканина плодового тіла біла, м'ясисто-волокониста. Гриб їстівний у молодому віці.

Місця зростання. Плодові тіла трапляються в липні-вересні біля стовбурів старих дерев дуба, бука, граба. Паразитують на коренях дерев листяних порід, де спричинює білу гниль.

Чисельність. Трапляється поодинокі в стиглих та перестійних букових лісостанах.

Причини зміни чисельності. Зміна місць зростання в результаті інтенсивного ведення лісового господарства, збирання населенням.

Статус: ЧКУ: вразливий.

Трутовик зонтичний
Polyporus umbellatus (Pers.) Fr. [синон. *Grifola umbellata*
(Pers.) Pilát; *Polypilus umbellatus* (Pers.) P. Karst.]

Родина Трутовикові — *Polyporaceae*

Опис. Плодові тіла кулястої форми (діаметром до 50 см). Із бульбоподібної основи відходять багаточисельні деревоподібні відгалуження, які закінчуються невеликими шапочками діаметром 1,5-4 см. Спочатку ці шапочки округлі, опуклі, потім — увігнуті, з рівним або хвилястим краєм. Забарвлення плодових тіл — палеве, світло-вохряне, їхня поверхня гладка або вкрита дрібненькими лусочками. Гіменофор трубчастий, трубочки короткі, низько спускаються по ніжці, білі. Пори (діаметром до 1 мм) майже округлі, згодом кутасті. Тканина плодового тіла біла, волокнисто-м'ясиста, з приємним запахом. Гриб їстівний.

Місця зростання. Плодові тіла з'являються з червня до листопада. Біля основи стовбурів та пеньків листяних дерев (бука, дуба, кленів, граба). На території НПП — переважно у букових деревостанах. Може розвиватися як сапротроф на поваленій деревині та пнях.

Чисельність. Трапляється дуже рідко. Виявлений на території Сколівського та Майданського лісництв.

Причини зміни чисельності. Збирання населенням. Вирубування старовікових деревостанів листяних порід.

Статус: ЧКУ: рідкісний.

Спарасис пластинчастий
Sparassis brevipes Krombh. [синон. *Sparassis nemecii* Pilát & Veselý; *Sparassis brevipes* f. *nemecii* (Pilát & Veselý) R.H. Petersen]

Родина Спарасисові (Листочневі) — *Sparassidaceae*

Опис. Плодові тіла неправильно кулястої форми, діаметром до 30-40 см. Вони складаються із багаточисельних плоских, лопатоподібних, м'ясистих гілочок (листочків), які розташовані на білій, зануреній в ґрунт основі. Гілочки клиноподібні, зовнішній край хвилястий, гладкий (без зубчиків). Колір плодового тіла від жовто-білого, охристого до кремового. Гіменіальний шар розташований на зворотному боці гілочок. Споривий порошок — білого кольору.

Сапротроф або слабо-фітопатогенний гриб. М'якуш білий, щільний, має приємний солодкуватий смак та запах. Їстівний гриб.

Плодові тіла з'являються з серпня до листопада.

Місця зростання. Виявлений на території Сколівського (урочище Павлів потік) та Підгородцівського лісництв (околиці с. Урич) в старовікових мішаних деревостанах біля основи дерев ялиці білої.

Чисельність. Трапляється дуже рідко.

Причини зміни чисельності. Збір населенням. Вирубування старовікових деревостанів ялиці білої.

Статус: Рідкісний гриб. Відомі тільки окремі знахідки на території Українських Карпат.

Феолепіота золотиста

Phaeolepiota aurea (Matt.) Maire [синон. *Pholiota aurea* (Matt.) Sacc.]

Родина *Incertae sedis* (статус не визначений)*

Опис. Шапка діаметром 5-25 см, спочатку напівсферична або конусовидна, з підвернутим краєм, щільно закрита сіро-охряним частковим покривалом, потім випукла, випукло-розпростерта, плоско-розпростерта, з невеличким бугорком посередині, з опущеним краєм. Поверхня шапки суха, матова, спочатку бархатисто-волокниста, згодом зерниста, золотисто-жовта, охряно-жовта, іржаво-жовта, буро-охряна, в центрі темніша, бура; з віком та при підсиханні світліша, часто з залишками загального покривала на краю.

Гіменофор пластинчастий. Пластинки густі, тонкі, злегка прирослі або майже вільні, з рівним або зазубреним краєм, спочатку білуваті, потім світло-жовтуваті, блідо-охряні; з віком охряно-бурі, іржаво-коричневі.

Споровий порошок іржаво-бурий. Спори 10-13x4,5-5,5 мкм, еліпсоподібно-веретеноподібною або веретеноподібною форми, з тонкошорсткою поверхнею, світло-іржаво-жовті або іржаво-коричневі.

Місця зростання. Листяні та хвойні ліси (на галявинах, під кущами, інколи в кропиві), часто на місцях пожеж, край доріг, зрідка на залишках гнилої деревини.

Чисельність. Трапляється поодинокі, іноді у великій кількості.

Причини зміни чисельності. Посилене рекреаційне навантаження, збирання населенням.

Статус: ЧКУ: вразливий.

Шишкогриб лускатий, лускач
Strobilomyces strobilaceus (Scop.) Berk.
[синон. *S. floccopus* (Vahl) P. Karst.]

Родина Боровикові — *Boletaceae*

Опис. Шапінка до 15 см у діаметрі, спочатку півкулястої форми, потім майже плоска, по краю щетиниста із залишками покривала. Забарвлення шапинки сіро-буре, потім чорно-буре, вкрита великими темно-сірими або майже чорними лусочками. М'якоть гриба на повітрі спочатку оранжево-червона, втім згодом чорніє. Гіменофор трубчастий, з кутастими отворами діаметром 1-2 мм, білий або сірий, потім темніє майже до чорного кольору. Ніжка до 12 см довжиною, щільна, при основі потовщена, сіро-бура, із залишком кільця, у верхній частині — сітчаста. Споровий порошок чорного кольору. Мікоризний гриб.

Плодові тіла з'являються в липні-жовтні.

Місця зростання. На території НПП — в мішаних та хвойних лісах. Виявлений в околицях м. Сколе на території Сколівського (урочище Павлів потік) та Бутивлянського лісництв.

Чисельність. Трапляється спорадично, невеликими групами або окремими екземплярами.

Причини зміни чисельності. Вирубування старовікових лісів, збирання населенням.

Статус: ЧКУ: вразливий.

Лобарія легеневоподібна
Lobaria pulmonaria (L.) Hoffm.

Родина Лобарієві — Lobariaceae

Опис. Слань великолистувата, може досягати 20-30 см в діаметрі, зеленувато-оливкова або жовто-коричнева, ребриста з сітчастоподібними заглибинами на поверхні. Кінчики слані — ріжковидні. По краях лопатей можуть утворюватися апотеції (органи спороношення). Вони майже чашовидні, з червоно-коричневим диском, діаметром 2-5 мм.

Місця зростання. Трапляється на старих листяних, рідше хвойних де ревах та вкритих мохом скелях. Дуже сильно реагує на атмосферні забруднення (особливо чутлива до двоокису сірки та кислотних дощів). На розвиток лобарії негативно впливають зміни лісового середовища під впливом рубок.

Чисельність. Виявлена на території Майданського лісництва (урочище “Золотий потік”), в околицях гори Шибеля (територія ДП “Сколівський військовий лісгосп”). У літературі є повідомлення про зростання виду в околицях гори Лопата.

Причини зміни чисельності. Інтенсивне ведення лісового господарства, забруднення повітря (у т. ч. спричинене транскордонними переносами).

Статус: ЧКУ: вразливий, (II).

Доліхоуснея найдовша (уснея найдовша)
Dolichousnea longissima (Ach.) Articus
[синон. *Usnea longissima* Ach.]

Родина Пармелієві — Parmeliaceae

Опис. Слань куциста, звисаюча, складається із багаточисельних тонких ниткоподібних гілочок. Вони майже по всій довжині однакової товщини, зрідка дихотомічно розгалужені, густо вкриті бічними довгими та жорсткими війками. В середині слані осьовий циліндр, утворений щільно спленими гіфами. Дуже великий лишайник може сягати від 25-40 см до 1 м. Забарвлення від жовтувато-зеленого до бруднозеленувато-жовтуватого.

Плодові тіла відкритого типу (апотеції) утворюються дуже рідко. Розмноження найчастіше відбувається вегетативним шляхом — фрагментами слані або з допомогою спеціальних утворень соредій та ізидій, які сформовані кількома клітинами водорості обплетених гіфами гриба.

Місця зростання. Трапляється у гірських старовікових хвойних та мішаних лісах. Поселяється на корі та гілках дерев.

Чисельність. Окремі екземпляри виявлені на території Приполонинного лісництва (в околицях Росохацьких полонин). Відомі знахідки біля смт. Славське. Раніше знаходили на околицях міста Сколе (Окснер, 1993).

Причини зміни чисельності. Зміна середовища внаслідок вирубування старовікових лісів. Цей лишайник є індикатором чистого повітря — негативно реагує на кислотні дощі, промислові викиди тощо.

Статус: ЧКУ: вразливий.

ТИП ЧЛЕНИСТОНОГІ ARTHROPODA КЛАС КОМАХИ INSECTA

Красуня діва
Calopteryx virgo (Linnaeus, 1758)

Родина Красуневі або Красуні — *Calopterygidae*

Опис. Самці мають сині, блискучі, напівпрозорі крила (у молодого самця темно-бурі). У самиць крила повністю димчасті від коричневого до мідного кольору, жилки з сірувато-бурі або коричневі. Тіло 35-50 мм в довжину, розмах крил до 30-40 мм.

Спосіб життя. Трапляються з травня по серпень поблизу струмків і невеликих річок, береги яких вкриті рослинністю. Бабки відрізняються повільним пурхаючим польотом, що нагадує політ денних метеликів. Самки зазвичай літають мало, а більше ховаються у прибережній та водній рослинності в очікуванні поживи, а самці — повільно літають над водою та прибережною рослинністю.

Самки відкладають по одному яйцю в тканини листків або стебел очерету та інших водних рослин у надрізи, зроблені яйцекладом. Личинки хижі, полюють за водними дрібними безхребетними. Генерація дворічна.

Чисельність. Трапляється рідко.

Причини зміни чисельності. Хімічне та органічне забруднення води, гідротехнічне будівництво, меліорація тощо.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: LC; IUCN: LC.

Дозорець-імператор
Anax imperator Leach, 1815

Родина Кордулегастрові — Cordulegastridae

Опис. Довжина тіла досягає 66-85 мм, а розмах крил 90-110 мм. Черевце самця забарвлене в блакитний колір з чорними лініями та візерунками, задня частина злегка коричнева. Ці ознаки повністю відсутні у самок.

Грудні сегменти в обох статей зеленуватого або синьо-зеленого кольору і не мають візерунків. Птеростигма (кутикулярне потовщення біля переднього краю крила) коричневого кольору. Ноги оснащені шипами, які слугують для утримання жертви. На краю лоба проходить чорна смужка. Великі складні очі забарвлені в синьо-зелений колір та дають можливість побачити здобич на відстані до 12 метрів.

Спосіб життя. Тривалість життя імаго близько 2 місяців. Дозорець-імператор полює за комахами, яких ловить у повітрі за допомогою зібраних в кошик лапок. Дрібну здобич він їсть на льоту, з великою летить до місця відпочинку.

Личинки дозорця-імператора живуть у воді. По дну пересуваються за допомогою ніг, плавають за рахунок виштовхування струменя води із заднього проходу. Нижня губа личинки дозорця-імператора утворює собою маску — особливий орган захоплення їжі, за допомогою якої вони ловлять водних тварин.

Чисельність. Незначна.

Причини зміни чисельності. За сприятливих умов концентрація личинок на дні водойм може становити 1-2 особини на 1 км².

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NT.

Кордулегастер двозубчастий
Cordulegaster bidentata Selys, 1843

Родина Кордулегастрові — Cordulegastridae

Опис. Потиличний трикутник чорний. Середні сегменти черевця з однією жовтою поперечною смугою. Самці: верхні анальні придатки біля основи далеко розсунуті. Самиці: яйцеклад повністю чорний. Тіло — 75-78, крила — 42-48 мм. **Спосіб життя.** Вид асоціюється з малими неглибокими струмками у горбистій чи гірській місцевості, займаючи помірні висоти до рівня 1700 м н. р. м. Реофіл — живе в місцях із швидкою течією води. Личинки часто мешкають на мілких ділянках водойм, здатні переносити висихання.

Чисельність. Трапляється тільки поодинокими особинами

Причини зміни чисельності. Зменшення кількості струмків. Режим збереження та заходи охорони: суворе заповідання придатних для виду біотопів.

Статус: ЧКУ: зникаючий; IUCN: NT; ЧКК: NT.

Жук-олень (рогач звичайний)
Lucanus cervus Linnaeus, 1758

Родина Рогачі — Lucanidae

Опис. Жук довжиною 25-75 мм, чорний, із слабким блиском. Надкрила у самця коричнево-бурі, у самки — темно-бурі. Верхні щелепи у самця довгі, розгалужені (нагадують роги оленя). У самки верхні щелепи коротші за голову, за формою нагадують щипці. Личинки з трьома парами грудних ніг та довгим С-подібно зігнутим червцем.

Спосіб життя. Дорослі жуки трапляються у травні-липні, живляться соком, що витікає із кори пошкоджених дерев. Після парування самки відкладають яйця в трухляву деревину твердолистяних порід. Личинки живляться гнилою деревиною (пошкодженою трутовиками), розвиваються 4-6 років. Заляльковуються наприкінці весни.

Чисельність. Можливі знахідки на території НПП в стиглих та перестійних лісостанах бука та інших широколистяних порід.

Причини зміни чисельності. Вирубання стиглих та перестійних лісостанів твердолистяних порід.

Статус: ЧКУ: рідкісний; BernC: III; HD: IV; ЧКК: NT.

Вусач альпійський
Rosalia alpina (Linnaeus, 1758)

Родина Вусачі — Cerambycidae

Опис. Жук довжиною до 17-36 мм, чорний, вкритий густими голубувато-сірими волосками. На передньому краї передньоспинки — пляма оксамитово-чорного або чорно-синього кольору. На надкрилах плями такого ж кольору – велика в передній частині, у вигляді перев'язки посередині та мала — на кінці надкрил.

Личинки довжиною до 35 мм, з розширеними передньогрудьми та трьома парами грудних ніг.

Спосіб життя. Жуки літають в червні-серпні. Заселяють старі ослаблені дерева бука (які вже відмирають), рідше в'язів, ясена, граба та ін. порід. Генерація дво-, трирічна.

Чисельність. На території НПП знахідки цієї комахи можливі в стиглих та перестійних букових лісостанах з деревами, що всихаються.

Причини зміни чисельності. Скорочення площі стиглих букових лісостанів та санітарні рубки, в ході яких вибираються старі, пошкоджені трутовиками дерева.

Статус: ЧКУ: вразливий; IUCN: VU; BernC: II; ЄЧС: E; NT; ЧКК: VU.

Вусач мускусний
Aromia moschata Linnaeus, 1758

Родина Вусачі — Cerambycidae

Опис. Жук довжиною до 15-40 мм, зеленого або синього кольору. Передньоспинка зморшкувата, по боках має великі гострі горбочки. Надкрила з двома поздовжніми ребрами, густо вкриті зморшками. Вусики у самця довші, у самки коротші за тіло.

Личинки довжиною до 35 мм вкриті рідкими короткими волосками. Передньогруди розширені. Має три пари невеликих грудних ніг. Передньоспинка вкрита поздовжніми зморшками.

Спосіб життя. Жуки літають у червні-липні, живляться квітами трав'янистих рослин. Самки відкладають яйця на ослаблені дерева, що вже відмирають: верби, тополі, осики. Личинки прокладають ходи у поверхневих шарах деревини. Генерація дво-, трирічна.

Чисельність. На території НПП поодинокі знахідки у лісостанах із участю в складі старих дерев осики (околиці гори Парашка). Дуже рідко трапляється у прибережних лісах із старими деревами верби білої.

Причини зміни чисельності. Вирубування старих, ослаблених дерев верби, тополі, осики.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NT.

Аполлон
Parnassius apollo Linnaeus, 1758

Родина Парусники — Papilionidae

Опис. Метелик великого розміру, розмах крил до 8 см. Крила білі, передні — з чорними плямами, по краях майже прозорі; задні — з двома яскраво-червоними плямами з чорною облямівкою.

Гусениця чорного кольору, з двома рядами червоних плям, вкрита рідкими короткими волосками.

Спосіб життя. Метелики літають в липні-серпні. Зимують яйця з уже сформованим гусеницями всередині, які самка відкладає біля кормових рослин. Гусениці з'являються весною, живляться різними видами очитків (*Sedum* spp.). Лялечка утворюється в середині літа у рідкому павутинному коконі, який розташовується між травами чи камінням. Генерація однорічна.

Чисельність. Дуже рідко трапляється на сухих, прогрітих сонцем схилах гір, полянах, в розріджених лісах.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність людини: вирубування природних лісів, рекреаційне використання території, збір метеликів та гусениць для колекціонування.

Статус: IUCN: VU; BernC: II; ЄЧС: R; ЧКУ: зникаючий; ЧКК: CR.

Мнемозина

Parnassius mnemosyne Linnaeus, 1758

Родина Парусники — Papilionidae

Опис. Крила білі, передні — з прозорими верхніми краями та з двома чорними плямами. Розмах крил до 55 мм. Задні крила по краю мають волоски у вигляді торочки.

Гусениця довжиною до 40 мм, черно-бура, з оранжевими цяточками на сегментах тіла.

Спосіб життя. Метелики літають з кінця травня до середини липня. Яйця відкладають на стебла кормових рослин або поряд на поверхню ґрунту. Зимують яйця. Гусениці живляться у квітні-травні листками рослин з родини рястові. Заляльковуються в коконі на поверхні ґрунту між травами. Стадія лялечки триває від двох до п'яти тижнів.

Чисельність. Можливі знахідки на території НПП.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність людини (вирубування природних лісів, застосування пестицидів, рекреаційне використання території), збір метеликів та гусениць для колекціонування.

Статус: ЧКУ: вразливий; BernC: II; ЧКК: NT6 IUCN- (NT).

Люцина

Hamearis lucina Linnaeus, 1758

Родина: Ріодініди — Riodinidae

Опис. Розмах крил метеликів від 1,5 до 3,5 см. Верхня сторона крил має темно-коричневу основу, на якій у шаховому порядку розташовуються світло-коричневі плями. Нижній бік має такий самий малюнок, тільки на задніх крилах плями білого кольору.

Спосіб життя. В залежності від кліматичних умов дорослі особини (імаго) люцини з лялечок з'являються наприкінці квітня — початку травня. Імаго літають з кінця квітня до початку червня та з липня до початку серпня. Протягом року має дві генерації. Метелики не здійснюють довгих перельотів і воліють триматися тих місць, де з'явилися на світ. Поведінка самців і самок сильно відрізняється: самки перелітають між ділянками, придатними для розмноження на відстань до 1 км, а самці навпаки тримаються своїх територій. Активність метеликів припадає на ранкові години, частину дня вони проводять на листках різних чагарників.

Гусениці розвиваються у червні-липні та з вересня до квітня, живляться на листках первоцвіту, вербозілля. Зимують гусениці молодшого віку під опалим листям або у верхніх шарах ґрунту.

Чисельність. Поодинокі знахідки на території НПП.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність людини (вирубування природних лісів, застосування пестицидів, рекреаційне використання території), збір метеликів та гусениць для колекціонування.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NU.

Рябець Авринія
Euphydryas aurinia Rottemburg, 1775

Родина сонцевики — Nymphalidae

Опис. Розмах крил 30-45 мм. Верх крил рудо-коричнева, з черговими жовтуватими і червоно-помаранчевими смугами і чорними плямами, що утворюють характерний для виду малюнок. Забарвлення крил у різних особин досить мінливе. По краю задніх крил є маленькі світлі або білі плями. Нижня сторона крил світло-оранжева із жовтими елементами (плямами та смугами). Задні крила зверху з рядом чорних плям по помаранчевій перев'язі перед краєм. На нижній стороні задніх крил недалеко від краю розташована широка помаранчева смуга, облямована білими плямами, а вздовж її середньої частини лежать жовті плями з чорними цятками посередині. Самці від самиць за забарвленням майже не відрізняються.

Гусениці завдовжки до 35 мм, темного кольору, з дрібними білими крапками, на боках — біла поздовжня смужка. На всіх сегментах тіла поздовжніми рядами розташовані шипи.

Спосіб життя. Метелики літають з травня до середини липня, трапляються на сирих луках, полях, узліссях, обабіч доріг. Після спарювання самиці відкладають яйця на нижню сторону листків. Гусениці живляться листками комонника лучного, вероніки дібровної, наперстянки, подорожників, гераней, бузини, тирличів, жимолості, таволги, калини. Молоді гусениці живуть групами у павутинних коконах, зимують. Заляльковуються навесні.

Чисельність. Трапляється дуже рідко.

Причини зміни чисельності. Випалювання трави, інтенсивне сінокошення, витоптування під час рекреаційного використання ділянок, випасання худоби, заростання лучних ділянок деревами та чагарниками.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NU, Bern — II.

Сатурнія велика
Saturnia pyri Denis et Schiffermuller, 1775

Родини Сатурнії — Saturniidae

Опис. Розмах крил метеликів 15-20 см. Крила широкі, коричнево-блакитні, з кількома хвилястими лініями. На краю крил — світло-сіра, чітко відокремлена смуга, посередині кожного крила — темна пляма, облямована кремовою та темно-коричневою смугами. Тіло густо вкрите волосками. Вусики самців пірчасті, у самок — гребінчасті.

Гусениця яскраво-зеленого кольору з блідо-блакитними бородавками, на яких розташовані довгі щетинкоподібні волоски, потовщені на кінцях. Дихальця на боках тіла — червоні. Перед заляльковуванням гусениці набувають **коричневого кольору**.

Спосіб життя. Трапляється у широколистяних (переважно долинних та заплавних) лісах, у рідколіссі, серед чагарникових пустирів, у парках та садах. Генерація однорічна. Метелики літають у травні-червні. Активні в сутінках та вночі, не живляться.

Гусениці живляться листками різних плодових дерев, ясеня, терну. Розвивається гусінь з кінця травня-червня до вересня. Заляльковується між гілками або у прикореневій частині кормової рослини у щільному грушоподібному коконі коричневого кольору, зимує.

Чисельність. Трапляється дуже рідко.

Причини зміни чисельності. Знищення природних біотопів (чагарників, рідколісся тощо), вирубування старих садів, застосування пестицидів.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: VU.

Сатурнія мала
Saturnia (Eudia) pavonia Linnaeus, 1758

Родини Сатурнії — Saturniidae

Опис. Метелик з розмахом крил 50-80 мм (самки грубші). Крила широкі, розмахом до 6 см, вершини передніх крил заокруглені. У самців передні крила кремово-сірого кольору із складним рисунком, задні — охряно-оранжеві, у самиць загальний фон крил сірий. По центру кожного крила розташовані великі плями у вигляді очка, облямовані чорною та світлою смугами. Черевце масивне, густо вкрите волосками. Вусики у самців — пірчасті, самок — гребінчасті.

Гусениця зелена, з чорними поперечними смугами та жовтими або червоними бородавками, на яких розташовані довгі чорні, потім білі волоски.

Спосіб життя. Трапляються в листяних та змішаних лісах. Метелики літають в кінці квітня-травні, трапляються на лісових полянах, узліссях, луках, між чагарниками. Гусениці живляться листками розоцвітих (шипшини, яблуні, ожини, сливи, малини), а також — граба, дуба, берези. Лялечки утворюються між гілками кормових порід у твердому грушоподібному коконі, зимують.

Чисельність. Незначна. Трапляються поодинокі особини.

Причини зміни чисельності. Знищення природних біотопів (чагарників, рідколісся тощо), зміна породної структури лісу, застосування пестицидів.

Статус: ЧКУ: рідкісний; ЧКК: NT.

Бражник скабіозовий
Hemaris tityus Linnaeus, 1758

Родина Бражникові — Sphingidae

Опис. Розмах крил досягає 38-50 мм. Дві пари крил значно прозорі, тільки на зовнішньому краю передніх крил збереглися лусочки у вигляді темно-коричневої смужки. Жилки на крилах — чорно-коричневі. Забарвлення грудей варіюється від жовтуватого-коричневого

до оливково-зеленого кольору, із блідо-жовтими волосками по боках. Черевце дуже густо вкрите волосками, із чорною та оранжевою смугами посередині. На кінці черевця волоскоподібні лусочки чорного кольору. Вусики веретеноподібні. Самка дещо грубша, з більш масивним черевцем.

Гусениця після виходу з яйця довжиною до 3 мм, вкрита маленькими чорними крапочками. Потім гусениця набуває зеленого кольору, на боках тіла світлі поздовжні смуги. На кінці черевця — рогоподібний виріст червоно-бурого кольору. Дихальця по боках тіла, облямовані оранжево-червоними лініями.

Спосіб життя. Трапляється на узліссях та лісових галявинах, просіках, рідколіссях, на різнотравних луках. Літ імаго триває з кінця квітня до липня, метелики активні вдень у сонячну погоду. Живляться нектаром, однак на квіти не сідають, а зависають біля них і довгими сисним ротовим апаратом п'ють нектар та ривками перелітають на інші квіти. Генерація однорічна, однак у сприятливі роки можливий розвиток другої генерації (літ метеликів — у липні-серпні). Гусениці розвиваються з травня до серпня на трав'янистих рослинах: свербіжниці, черсаку, скабіозі, підмареннику та на чагарниках. Лялечки зимують у ґрунті, іноді на поверхні ґрунту серед рослинних залишків.

Чисельність. Трапляються поодинокі особини.

Причини зміни чисельності. Знищення природних біотопів, випалювання трави.

Статус: ЧКУ: рідкісний; ЧКК: NT.

Стрічкарка тополева
Limenitis populi (Linnaeus, 1758)

Родина Німфаліди — Nymphalidae

Опис. Розмах крил 64-85 мм. Тіло одноколірне — чорно-буре. Передні ноги без кігтиків, редуковані (не використовуються для ходіння), густо вкриті волосками. Крила темно-бурі, із світлими плямами, смугами та лунками оранжевого кольору біля зовнішнього краю. У самців крила з фіолетовим вилицком, з серпоподібними

жовтогарячими плямами перед облямівкою, передні крила з великими білими плямами. Статеві різниці не чітка, самки більшого розміру, прикраєві сіро-голубі та оранжеві перев'язі краще виражені, білі елементи на їхніх крилах більші. Нижній бік крил оранжевого кольору з сіро-синьою або зеленуватою облямівкою біля внутрішнього краю задніх крил і з поперечною смугою такого ж забарвлення. Для стрічкарки тополевої властива значна мінливість дорослих особин за розмірами тіла та забарвленням крил.

Спосіб життя. Метелики трапляються на добре прогрітих сонцем лісових галявинах, узбіччях доріг, просіках, на вирубках із поростю та самосівом осики. Метелики літають з кінця травня до початку серпня. Самці часто збираються групами на різних гниючих решках, трупах дрібних тварин (жаб, бурозубок тощо), посліді тварин, вологих ділянках ґрунту. Самки живляться нектаром зонтичних рослин, спірей. Найчастіше самки ховаються в кронах дерев.

Гусениці живляться листками осики або, рідше, інших видів тополь. Зимують гусениці другого віку на гілках в сигароподібному коконі з шовкових ниток та решток листків. Весною продовжують живлення, потім заляльковуються.

Чисельність. Можливі знахідки на території НПП.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність людини, яка призводить до зміни структури природних лісів, застосування пестицидів, збір метеликів та гусениць для колекціонування.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NT.

Райдужниця велика
Apatura iris (Linnaeus, 1758)

Родина Німфаліди — Nymphalidae

Опис. Великий метелик з розмахом крил 60-80 мм. Зверху крила темно-бурі із світлішим краєм, з білими невеликими плямами. У самців крила мають фіолетовий блиск. На задніх крилах біла пряма перев'язь. Знизу крила темно-коричневі, вершина передніх крил малинового кольору, із білими цятками та смугами.

Гусениці довжиною до 40 мм, зелені, вкриті косими жовтими смужками та дрібними крапками жовтого кольору. На голові гусениць пара різок, ззаду — загострені.

Спосіб життя. Трапляється в листяних та мішаних лісах, на лісових галявинах, узліссях. Метелики літають з кінця червня до середини серпня. Яйця відкладають на листках верби козячої та осики. Зимують гусениці третього віку у коконі з шовкових ниток та решток листків, який влаштовує на гілках. Заляльковується в червні. Генерація однорічна.

Чисельність. Можливі знахідки на території НПП.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність людини, яка призводить до зміни структури природних лісів, застосування пестицидів, збір метеликів та гусениць для колекціонування.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: LC.

Ведмедиця велика
Pericallia matronula (Linnaeus, 1758)

Родина Ведмедиці — Arctiidae

Опис. Розмах крил — 65-90 мм. Забарвлення досить мінливе. Передні крила буро-коричневі або темно-оливково-бурі, уздовж переднього краю розташовано 4-5 великих жовтих плям, пляма такого ж кольору розташована на внутрішній частині крила. Задні крила оранжеві або яскраво-жовті з 2 рядками великих чорних плям, які інколи зливаються та утворюють дві перев'язі. Голова зверху коричневого кольору, знизу — червоного. Грудки зверху темно-коричневі з двома позовжніми смугами червоного кольору, знизу — червоні. Черевце червоне з позовжнім рядком чорних плям, знизу — чорне з червоними плямами. Вусики щетинкоподібні.

Спосіб життя. Трапляється у вологих листяних та мішаних лісах, особливо з густим підліском, на узліссях та вирубках. Метелики літають у червні-липні в сутінках, вночі, рідше — вдень. Гусениці живляться листками різних дерев, чагарників і трав (дуб, ясен, ліщина, липа, верба, кульбаба, подорожник, чорниця, нечуйвітер та ін.). Генерація дворічна — гусениці розвиваються впродовж двох років, зимують у лісовій підстилці. Після другої зимівлі гусениці не живляться, навесні заляльковується в коконах.

Чисельність. Трапляються тільки поодинокі особини.

Причини зміни чисельності. До кінця не з'ясовані. Найімовірніше — знищення лісового підросту й підліску внаслідок випасання худоби, пожеж, лісогосподарських заходів.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: VU.

Ведмедиця-господиня
Calimorpha dominula Linnaeus, 1758

Родина Ведмедиці — Arctiidae

Опис. Розмах крил 45-55 мм. Передні крила зеленувато-чорні з жовтувато-білими й оранжевими округлими плямами різного розміру. Задні крила — яскраво-червоні, по краю йде чорна перервана смуга, біля переднього краю — велика чорна пляма. Черевце червоне, посередині — чорна лінія, яка складається із ромбоподібних плям.

Гусениця до 40 мм довжиною, синьо-чорного кольору, на спині із жовтою смугою. По тілу розкидані жовті риски та плямочки. Лялечка червонувато-бура, в білому коконі із шовкових ниток.

Спосіб життя. Трапляється в листяних та мішаних лісах, на галявинах, узліссях, найчастіше вздовж річок, струмків. Метелики літають в сутінках та вночі в червні-липні. Гусениці живляться листками різних рослин (кропива, суниця, малина, ожина, тополі верби). Зимують в білуватому нещільному коконі між рослинними рештками на поверхні ґрунту. Лялечки утворюються в травні. Генерація однорічна.

Чисельність. Трапляється локально.

Причини зміни чисельності. Вирубування лісів та чагарників, викошування трав, посилення рекреаційного навантаження на біотопи.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: LC.

Стрічкарка орденська малинова
Catocala sponsa Linnaeus, 1767

Родина Совки — Noctuidae

Опис. Розмах крил 60-70 мм. Передні крила рудувато-сірого кольору з чорним візерунком. Задні крила — яскраво-червоні з двома чорними смужками на кожному з них — по краю крила проходить широка смуга, посередині крила смуга дещо вужча, ламана, нагадує букву М. Крила з бурю та білою облямівкою. Тривалість життя імаго — 1-2 місяці.

Гусениця до 70 мм довжиною, темно-рудого кольору, голова — сіра. Лялечка бура із сизим нальотом.

Спосіб життя. Трапляється в листяних та мішаних лісах з участю у складі деревостану дуба. Метелики літають в сутінках та вночі, з кінця червня до вересня. Після парування самки відкладають яйця на гілки дуба. Зимують яйцекладки. Весною гусениці з'являються з кінця квітня до початку червня, живляться листками протягом 20-30 днів. Заляльковується в червні-липні у білих шовковистих рихлих коконах між листками, на гілках або на стовбурах дерев. Генерація однорічна.

Чисельність. Трапляється поодиночі.

Причини зміни чисельності. Застосування пестицидів для знищення шкідників лісу.

Статус: ЧКУ: рідкісний; ЧКК: NT.

Евхальція різнобарвна
Euchalcia variabilis Piller et Mitterpacher, 1783

Родина Совки — Noctuidae

Опис. Розмах крил — 28-45 мм. Передні крила найчастіше оливково-зелені, але можуть бути від сіро-коричневого до темно-коричневого забарвлення. Для цього виду є характерними вузька рожева смуга та кілька світлих поперечних ліній, які проходять майже паралельно зовнішньому краю передніх крил. Кругла та V-подібна пляма обведена блискучо-білою лінією, ниркоподібна пляма обведена частково білою, частково бурувато-рожевою лінією. Задні крила сіро-коричневі з жовтим відтінком, з темнішими жилками та зовнішнім краєм. На голові є пучок волосків у формі шишки. Тіло метелика пухнасте, густо вкрите волосками.

Гусениці довжиною до 35 мм. Спочатку вони блідо-жовті з чорними крапками, потім їхній основний колір зелений, вони вкриті чорними крапочками із волосками та мають чітку жовту смужку збоку. Грудні ноги, дві пари черевних ніг та дихальця чорного кольору.

Спосіб життя. Дає 1 генерацію на рік. Метелики літають з червня до середини серпня, активні у сутінках та вночі, живляться нектаром квіток. Гусениці розвиваються з серпня місяця, живуть групами у гніздах із шовкових ниток та скручених листків кормових рослин з родини жовтецеві (аконіт, рутвиця, дельфіній, сокирки). Зимують у верхніх шарах ґрунту. Після зимівлі продовжують живлення. Заляльковується в кінці травня в білому шовковистому коконі, прикріпленому зісподу листків кормових рослин.

Чисельність. Локально поширений, нечисельний вид.

Причини зміни чисельності. Надмірний випас худоби, викошування трави, застосування пестицидів.

Статус: ЧКУ: рідкісний; ЧКК: NT.

Совка агатова зелена
Phlogophora scita Hübner, 1790

Родина Совки — Noctuidae

Опис. Метелик з розмахом крил 40-50 мм. Передні крила світло-зелені, у центральній частині — поперечна темно-зелена пляма, до кінців крил розширена, із світлою плямою всередині. Гусениця жовто-зелена, дещо потовщена на кінці та на 11 сегменті, по боках має темну лінію, дихальця білі, окреслені чорним контуром.

Спосіб життя. Трапляється на лісових галявинах і узліссях у букових та ялицево-букових деревостанах. Метелики літають з червня до початку вересня, активні вночі. З другої половини літа та восени гусениці живляться на різних видах папоротей (блехнум колосистий, орляк, види роду щитник). Зимують найчастіше на стадії гусениці у ґрунті. Весною спочатку живляться листками різних видів рослин (фіалок, подорожника, глоду, терену, малини, дуба та ін.), а потім переходять на папороті. В кінці травня заляльковуються.

Чисельність. Локально трапляється в гірських лісах з папоротями в надґрунтовому покриві.

Причини зміни чисельності. Заміна природних ялицево-букових лісів на похідні ялинники, розростання ожини під наметом деревостанів.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: VU.

Совка велика похмура
Mormo maura Linnaeus, 1758

Родина Совки — Noctuidae

Опис. Розмах крил 55-65 мм. Передні крила дуже широкі, темно-коричневого кольору, середня частина темніша (чорно-коричнева). По передньому краю крила є кілька характерних чорних плям. Перед швом на задніх крилах є широка чорна смуга, облямована жовто-коричневими лініями. На грудях і черевці коричневі волоски.

Гусениці коричневого кольору, спинна лінія світліша, по боках є світлі косі смуги, облямовані чорним кольором. На 11 сегменті жовтувато-сіра поперечна смужка із густою чорною облямівкою. Дихальця червонуваті, окреслені чорним контуром, розташовані над жовтою лінією над лапками.

Спосіб життя. Імаго літають з середини червня до вересня. Трапляються в долинах річок, по берегах струмків, ставків і озер, а також на вологих луках, болотах. Літають вночі, на день ховаються в тріщинах кори, дуплах дерев, в будівлях, під мостами тощо. Гусениці з'являються у серпні, живляться різноманітними трав'яними рослинами: кульбабою, жовтозіллям, глухою кропивою, щавлем та ін., зимують. Весною (з березня по травень) продовжують живлення на листках верби, вільхи, осики, берези, ясена, кленів, крушини та інших. Заляльковуються в травні або на початку червня в щільному павутинному коконі у верхніх шарах ґрунту або в рослинному опаді.

Гусениці молодшого віку живляться різними трав'янистими рослинами (щавель, кропива, кульбаба), листками верб та вільхи, потім можуть живитися листками інших дерев та кущів (ясена, кленів, тополь тощо).

Чисельність. Рідкісний, локально поширений вид.

Причини зміни чисельності. Погіршення стану природних вод внаслідок діяльності людини: каналізація, екстремальна евтрофікація водойм, знищення берегової лінії та прибережних лісів.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: VU.

Міль трутовикова велетенська
Scardia boletella (Fabricius, 1794)

Родина Справжні молі — Tineidae

Опис. Метелик з розмахом крил 34-50 мм, сіро-бурого кольору. Вусики ниткоподібні, довжиною трохи більші половини довжини передніх крил. Голова вкрита сіро-жовтими волосками. Передня частина тіла жовтувато-коричнева, з короткою темною центральною смугою та темною смугою по краю. Передні крила переважно темно-сіро-коричневі, задня частина та зовнішні краї — сіро-білі. Задні крила сіро-бурі з двома темними і однією світлою плямою. Волоски уздовж заднього крила переважно жовтувато-коричневі, з темною смугою посередині.

Спосіб життя. Трапляється у старовікових малопорушених лісах з участю у складі бука та берези. Дорослі метелики літають в червні-липні, активні вночі та в сутінках. Гусениці живляться в плодкових тілах трутовиків, найчастіше трутовика справжнього та губки березової або в гнилій деревині. Після виходу метелика з лялечки залишається добре помітна лялечкова шкурка.

Чисельність. Незначна.

Причини зміни чисельності. Інтенсивне ведення лісового господарства, вирубування старовікових дерев, уражених стовбуровою гниллю, що призводить до скорочення та фрагментації біотопів, придатних для розвитку цього виду.

Статус: ЧКУ: вразливий.

ТИП ХОРДОВІ CHORDATA
КЛАС ПРОМЕНЕПЕРІ АСТІНОПТЕРИГІІ

Білоперий пічкур дністровський
Romanogobio kesslerii (Dybowski)
Родина Коропові — Cyprinidae

Опис. Спина оливково- або бурувато-сіра, боки сірувато-сріблясті, черево жовтувате або білувате. Тіло видовжене, струнке. Луска середнього розміру. Бічна лінія тягнеться майже прямо посередині тіла, лише трохи підіймаючись спереду до вершини зябрової щілини. Голова дещо видовжена, висока. Рило довге. У кутках рота є довгі вусики. Довжина — до 11 см, маса тіла 30 г, тривалість життя 4-5 років.

Місця перебування та особливості біології. Донна зграйна риба. Трапляється на глибинах до 1 м, на мілководних, чистих, насичених киснем ділянках річок з піщаним чи гальковим дном. Температурний оптимум — 12-16°C. Нереститься з другої половини травня до липня, на мілководді з гравієм і піском, на ділянках зі швидкою течією. Плодючість — 2000-3000 ікринок. Живиться дрібними бентосними безхребетними тваринами та фрагментами рослин.

Чисельність. На території ННП виявляли переважно поодиноких особин цього виду. Загалом у басейні Верхнього Дністра популяції нечисленні.

Причини зміни чисельності. Погіршення якості води, зменшення вмісту кисню, збільшений вміст органічних речовин тощо.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT, BernC: III, HD: II.

Марена звичайна
Barbus barbuis (Linnaeus)
Родина Коропові — Cyprinidae

Опис. Довжина тіла — до 85 см, маса — 4-6 кг (до 12 кг). Забарвлення тіла сріблясте, рідко з дрібними бурими цятками. Забарвлення спинного та хвостового плавців сіре (інколи червонувате), інших — рожеве або оранжеве. Тіло майже циліндричне, вкрите дрібною лускою, яка міцно сидить у шкірі. Рило видовжене, на кінці верхньої губи є два маленьких вусики. Ще двоє довгих вусиків містяться в кутках рота.

Місця перебування та особливості біології. Донна риба. Заселяє річки з чистою, добре насиченою киснем водою, піщаним і гальковим дном. Тримається у місцях зі швидкою течією. Живиться черв'яками, личинками комах, рачками, молюсками, рідше — рослинним кормом. Статевої зрілості досягає на 4-5 рік життя. Нереститься у травні-червні. Місцями нересту є перекати, ділянки річок з кам'янистим дном, швидкою течією і глибиною до 1,2 м.

Чисельність. Зрідка, а в окремі роки — порівняно частіше, спостерігається в річках території НПП.

Причини зміни чисельності. Фрагментація оселищ унаслідок зарегулювання русел рік. Забір гравію у місцях концентрації. Зміна гідрологічного режиму, зокрема температурного, водойм внаслідок вирубування прибережних лісів.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT.

Підуст звичайний
Chondrostoma nasus (Linnaeus)
Родина Коропові — Cyprinidae

Опис. Річкова риба. Довжина тіла — до 40 см, вага — до 1,6 кг. Тривалість життя близько 10 років. Тіло видовжене, вкрите дрібною лускою. Голова невелика, рот нижній, розташований під хрящовим носом. Нижня щелепа загострена, вкрита роговим чохлом, губа щелепи розвинена слабо. Глоткові зуби однорядні, зазубрені. Кишечник у 2-3 рази довший за тіло. Спина зеленувато-чорна, боки та черво — сріблясті. Спинний плавець сірий, інші — здебільшого червоні, хвостовий має чорну окантовку.

Статевої зрілості підуст досягає у віці 3-4 років. Нерест відбувається навесні, на глибині до 40 см при температурі води 10-12°C. Плодючість самиці залежить від віку та розміру (9-30 тис. ікринок). На нерест риби збираються великими зграями, у яких кількість самців значно перевищує самиць. Ікра відкладається ввечері або вночі, приклеюючись до піску, каменів та рослинності. Плаває біля дна під кутом до нього, збираючи детрит та водорості. Також може житися ікрою інших риб і безхребетними. Зимуює у глибоких ямах. Дуже чутливий до забруднення води.

Місця перебування та особливості біології. Підуст трапляється у річках зі швидкою течією, уникає порогів, перекатів і заток з повільною течією. Тримається на глибоких місцях з піщаним, кам'янистим або глинистим дном, уникає мулистих ділянок. Зграйна риба, кількість особин у зграї — від кількох десятків до кількох сотень.

Чисельність. Нечисленна.

Причини зміни чисельності. Промислового значення підуст немає, є об'єктом лову рибалок-любителів.

Статус: ЧКУ: вразливий.

Ялець звичайний
Leuciscus leuciscus (Linnaeus)
Родина Коропові — Cyprinidae

Опис. Спина голубувато-сіра, черево сріблясто-біле. Тіло помірно видовжене, злегка стисле з боків. Спинний і хвостовий плавці сірі, інші — блідо-жовті або жовтувато-червоні. Рот невеликий, нижній. Спинний плавець усічений. Хвостовий плавець відносно довгий, виімчастий. Луска середніх розмірів, у бічній лінії 46-54 лусочки. Довжина тіла — близько 15-25 см. Вага — до 1 кг.

Місця перебування та особливості біології. Водиться в невеликих чистих і не швидких річках, проте трапляється у проточних озерах і заплавах водоймах. Тримається на ділянках з твердим піщаним або кам'янистим дном. Живиться дрібним планктоном, черв'яками, кониками, мухами та іншими комахами, а також водною рослинністю.

Нерест відбувається з кінця березня до травня, на ділянках з піщано-глинистим ґрунтом або з затопленою рослинністю; одна самка викидає до 17 тис. ікринок.

Чисельність. Ялець виявлений у басейнах майже всіх річок території НПП. Нечисленний вид.

Причини зміни чисельності. Трансформація та деградація типових біотопів унаслідок зміни гідрологічного режиму водойм, забруднення води. Надмірний вилов.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT.

Харіус європейський
Thymallus thymallus (Linnaeus)
Родина Харіусові — Thymallidae

Опис. Тіло видовжене, трохи сплюснуте з боків, довжиною до 50 см. На спині — два плавці. Довжина переднього більша за висоту. Задній — жировий, менший, розташований над анальним плавцем. Спина сіро-зелена, з темними цятками; боки — рожевувато-сірі, з поздовжніми сірими рисками; черево — біле. Спинний, хвостовий та анальний плавці — червонувато-фіолетові з темними плямками, інші плавці — жовті.

Місця перебування та особливості біології. Поширений у ріках зі швидкою течією, але тримається біля глибоких спокійних ділянок. Нереститься у квітні-травні за температури води 7-10°C. Клейку ікру відкладає на ділянках з добре освітленим дном, вкритим щебенем чи галькою. Ікра розвивається протягом 18-25 діб, через 5-10 діб личинки перетворюються у мальків. Живиться безхребетними (комахами та їхніми личинками, ракоподібними), червами, молюсками, інколи — ікрою або мальками інших риб.

Чисельність. Виявлений у ріках Опір, Стрий та їхніх притоках. Загалом рідкісний вид.

Причини зміни чисельності. Неконтрольований вилов і порушення біотопів: зарегулювання стоку, забір гальки та щебеню, забруднення води, вирубування лісів на берегах, а також трелювання лісу гірськими річками.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT, BernC: III.

КЛАС ЗЕМНОВОДНІ АМФІВІА

Саламандра плямиста
Salamandra salamandra L.
Родина Саламандрові — Salamandridae

Опис. Тіло чорне з жовтими або оранжевими плямами. Черевце однотонно-чорних або коричнюватих тонів. Голова масивна і кругла, тулуб широкий і дещо незграбний. Хвіст коротший за тіло, круглий у перерізі. Загальний розмір тіла — 140-180 мм. Очі великі, опуклі, позаду них розташовані видовжені привушні залози — паротиди. На передніх кінцівках 4 пальці, на задніх — 5. Тіло сегментоване 10-12 костальними борознами, які є і на хвості.

Місця перебування та особливості біології. Селиться в лісах — у тінистих вологих місцях, зарослих мохами, папоротями і трав'яною рослинністю, біля потоків, річок. Активна в основному вночі, а у вологу погоду і вдень. Живиться комахами, слимаками, черв'яками.

Парування — у червні-липні. Яйцеживородна відкладає до 50 личинок, розвиток яких триває 3-3,5 місяці. Зимує в норах гризунів, під камінням, у трухлявих пеньках і під поваленими деревами.

Чисельність. Звичайний вид на території НПП та у навколишніх лісах. Щільність населення виду місцями досягає 4-6 ос./100 м маршруту.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність: вирубування лісів, забруднення водойм.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT, BernC: III.

Тритон альпійський
Mesotriton alpestris Laur.
Родина Саламандрові — Salamandridae

Опис. Самець зверху темний, сірувато-коричневий з фіолетово-синім відтінком. На боках тіла, лапах і щоках низка темно-синіх плям неправильної форми. Черво і горло руді. Спинний гребінь переходить в плавникову складку хвоста. Хвіст у верхній частині блакитно-сірий, в нижній — оливково-сірий з синіми плямами. Самки не мають спинного гребеня, не такі яскраві й на спині у них зазвичай мармуровий візерунок. Довжина тіла 9-11 см.

Місця перебування та особливості біології. Трапляється в гірських лісах біля струмків та озер. У літній період тримається у вологих місцях, серед моху, трав, під поваленими деревами, у листяних лісах — в підстилці. Живиться комахами, червами, молюсками. У травні-червні у водоймах (потоках, озерах, калюжах) паруються та відкладає ікру (до 250 шт.). Через 10-20 днів з'являються личинки, їхній розвиток триває 1,5-4 місяці. Зимуює в нірках, під камінням, у трухлявих пеньках.

Чисельність. Поширений в НПП у лісових масивах (від 400 м над р. м.). Найбільша чисельність — в озерцях (до 50 ос. на 100 м²), заплачних калюжах.

Причини зміни чисельності. Проїзд транспорту по місцях відкладання ікри (потоках, калюжах та ін.), суцільні рубки, забруднення, пересихання водойм.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT, BernC: III.

Тритон карпатський
Lissotriton montandoni Boul.
Родина Саламандрові — Salamandridae

Опис. Забарвлення найчастіше жовтувато-оливкове чи коричнево-оранжеве (самки світліші). Уздовж спини проходить світла смуга, на боках тіла темні плями та крапки, черевце жовте або жовтогаряче, без плям. Гребеня на спині немає. Поверхня шкіри на водному етапі гладка, на суші — дрібнозерниста. Довжина тіла з хвостом самців — близько 74 мм, самок — 83 мм.

Місця перебування та особливості біології. Поширений переважно у гірських лісах. У період парування тримається біля водойм. Улітку ховається в моху, травах, під поваленими деревами, камінням. Зимуює в нірках, під камінням, у гнилих пеньках.

Парування — від середини квітня до червня, у водоймах (озерцях, потоках, калюжах). Ікру (до 200 шт.) відкладають на водяні рослини та підводні предмети. Личинки з'являються через 1,5-2 тижні, їхній розвиток триває 2,5-3 місяці. Личинки та дорослі живляться безхребетними.

Чисельність. Трапляється по всій території НПП. Щільність на 100 м² водойми: в озерцях — до 52, кар'єрах — 20, калюжах — 15 особин.

Причини зміни чисельності. Загибель під колесами у колях, раптові весняні похолодання.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT, BernC: II, HD: II/IV.

Кумка жовточерева
Bombina variegata (L.)
Родина круглоязикових — Discoglossidae

Опис. Забарвлення спинного боку оливково-зеленкуватих тонів з невиразними дрібними темними плямами. Черевна частина жовта чи помаранчева з великими темними плямами. Площа жовто-помаранчевого тла зазвичай перевищує площу темних плям. На спині горбки з гострими шипиками. Довжина тулуба 27-50 мм.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП кумку можна знайти у водоймах у лісах, на полонинах, у чагарниках, на луках і полях. Початок сезонної активності припадає на кінець березня — початок квітня. При прогріванні води до 12-14°C відбувається парування та відкладання ікри. Самка відкладає близько 100 ікринок (одною або кількома кладками), прикріпивши їх до підводних предметів. Метаморфоз триває 2 і більше місяці.

Чисельність. Щільність на території НПП доволі висока. Найбільша щільність виявлена в дощових калюжах глибиною понад 10 см, канавах і ровах глибиною 25-40 см.

Причини зміни чисельності. Забруднення й осушення водойм, бетонування берегів, загибель тварин під колесами автомобілів. Личинок поїдають тритони, дорослих — вужі, птахи (лелека, чапля та ін.).

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: VU, BernC: II, HD: II/IV.

КЛАС ПЛАЗУНИ REPTILIA

Мідянка
Coronella austriaca Laur.
Родина Полозові — Colubridae

Опис. Неотруйна змія довжиною до 60-70 см. Забарвлення верхньої частини від сірого до мідно-червоного. Рисунок на спині досить мінливий, переважно 2-4 ряди поздовжніх червоних крапок уздовж спини. Зіниці округлі, на відміну від звичайної гадюки, у якої вони вузькі, вертикальні. Луска на спині гладенька. Черевні щитки утворюють на боках черева добре помітні ребра.

Місця перебування та особливості біології. Селиться в листяних, хвойних і мішаних лісах — переважно на узліссях, галявинах, вирубках, у розріджених лісостанах і заростях кущів. Зимують в норах, гнилих пенях, під поваленими деревами, порубковими рештками, камінням, у тріщинах скель.

Активна з кінця квітня до жовтня. Парування відбувається у травні. В серпні-вересні самка народжує 2-15 малят або відкладає яйця, з яких зразу ж виходять малята (яйцеживородіння). Живиться дрібними ссавцями, ящірками, пташенятами, комахами.

Чисельність. Трапляється на території всіх лісництв. Щільність невисока, до 0,2-0,4 ос./1 км² відповідних біотопів.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність, винищення людиною.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT, BernC: II, HD: IV.

Полоз лісовий (полоз ескулапів)
***Zamenis longissimus* (Laurenti, 1768)**
Родина Полозові — Colubridae

Опис. Неотруйна змія, довжина якої може сягати 2,5 м. Кінчик морди закруглений. Голова зверху без плям, з боків від роту до потилиці помітні нерізкі білуваті плями. Від задніх країв очей до рота розташовані розмиті чорні смужки. Тіло вкрите гладкими лусочками. Навколо середини тулуба є 23 (інколи 21) ряди лусок. Черевні щитки утворюють чітко виражені ребра. Лусочки передньої частини тулуба гладенькі, у задній частині тулуба вони мають слабко виражені реберця, особливо добре розвинені у самців.

Загальне забарвлення жовтувато-кремове, інколи оливково-буре, яскраво-коричневе або сіро-коричневе. Деякі лусочки мають білі краї, що створює тонкий сітчастий малюнок. Черево перламутрово-біле або сіре (у самців); ячно-жовте з темними плямами (у самок), які часто зливаються.

Місця перебування та особливості біології. Активний з середини квітня до початку жовтня. Віддає перевагу вологим біотопам, найчастіше трапляється в передгірних букових та мішаних лісах, між чагарниками, на лісових галявинах, вологих луках. Веде денний спосіб життя, може ховатися у норах, порожнечах між камінням, в гнилих пнях, дуплах дерев, під купами хмизу. Живиться мишоподібними гризунами, землерийками, птахами (зокрема їхніми яйцями та пташенятами).

Паруються на початку травня — в червні. Самка відкладає 2-10 яєць. Молоді полози з'являються з другої половини серпня до початку жовтня.

Чисельність. Є дані про наявність окремих особин на берегах ріки Стрий.

Причини зміни чисельності. Антропогенна трансформація місць перебування, переслідування та знищення людьми.

Статус: ЧКУ: зникаючий.

КЛАС ПТАХИ AVES

Лелека чорний
***Ciconia nigra* L.**
Родина Лелекові — Ciconiidae

Опис. Голова, шия, верх тіла, більша частина грудей, крила чорні з зеленкуватим і червоно-фіолетовим металевим блиском. Низ тіла (груди, черево, підхвістя) і пахвові пера білі. Гола шкіра навколо очей, вуздечка, дзьоб і ноги червоні. Довжина тіла — 95-100 см, розмах крил — 185-205 см, маса — близько 3 кг.

Молодий птах за забарвленням схожий на дорослого, не чорний, а бурий. На горлі, шиї, грудях, плечах — блідо-вохристі плями. Дзьоб і ноги бурі.

Місця перебування та особливості біології. Гніздовий перелітний птах. Прилітає в квітні. Гнізда влаштовує на високих деревах у старих мішаних і хвойних лісах, недалеко від водойм і заболочених ділянок, у важкодоступних, віддалених місцях. У кладці до 4 яєць. Поживу шукає на берегах потоків, річок, поїдає земноводних, плазунів, рибу, комах, мишоподібних гризунів. Відлітає в серпні-жовтні.

Чисельність. На території НПП зрідка трапляється на ріках Опір, Бутівля, Крушельниця, Кам'янка та Рибник Майданський. Припускається гніздування 3-4 пар.

Причини зміни чисельності. Вирубування старих лісів, посилення фактору турбування.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: VU, BernC: III, BonnC: I, BD: I.

Беркут
Aquila chrysaetos L.
Родина Яструбові — Accipitridae

Опис. Верхня частина голови та задня частина шиї вкрита видовженим, загостреним пір'ям рудувато-жовтого кольору із золотистим відтінком. Інше пір'я темно-бурого кольору. Хвіст сірий, з вузькими темними поперечними смугами, на кінці з широкою темною смугою. Ноги вкриті пір'ям, пальці голі жовтого кольору. Видає голосний клекіт «кя-кя-кя».

Молоді птахи мають темно-буре забарвлення, основа махових пер біла. Хвіст білий, з широкою темною смугою на кінці.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП трапляється під час міграцій. Гнізда влаштовує у великих лісових масивах, поряд із відкритими ділянками, на скелях. Дуже обережний. У березні-квітні відкладає 1-3 яйця. Пташенята з гнізда вилітають через 2-2,5 місяця, статевої зрілості досягають через 4-5 років. Живиться птахами, дрібними хребетними тваринами, падлом.

Чисельність. На території НПП дуже рідкісний залітний вид.

Причини зміни чисельності. Трансформація гніздових біотопів (зокрема вирубування лісів), збіднення кормової бази.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: CR, BernC: II, BonnC: I/II, BD: I.

Змієїд
Circaetus gallicus Gmelin.
Родина Яструбові — Accipitridae

Опис. Верхня частина тіла сірувато-бурого або бурого кольору. Шия спереду, воло, нижня частина тіла бурого або білого кольору, з бурими плямами. При польоті на нижній стороні світлозабарвлених крил добре помітно чорно-бурі смуги; махові пера на верхівці крил чорно-бурі; хвіст з темними поперечними смугами. Дзьоб чорний. Ноги сірі. Молоді птахи мають дещо світліше забарвлення, темних плям на нижній частині тулуба менше.

Місця перебування та особливості біології. Гнізда влаштовує в старих високостовбурних лісах, найчастіше біля боліт і вологих низин, галявин, вирубок. Може займати чужі гнізда.

Перелітний птах. З'являється навесні, з кінця березня. Пташенята з'являються в червні, з гнізда вилітають наприкінці липня. На зимівлю відлітають у вересні. Живиться плазунами та земноводними.

Чисельність. На території НПП трапляється рідко.

Причини зміни чисельності. Вирубування старих лісів; осушення боліт і зменшення кормової бази; фактор турбування.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: I/II, BD: I.

Орел-карлик
Hieraaetus pennatus Gm.
Родина Яструбові — Accipitridae

Опис. Забарвлення буває двох типів — світле й темне. Птахи світлої морфи мають бурий верх і бруднувато-білий низ, на грудях і навколо очей темна строкатість, спід крила яскраво контрастує з чорними маховими перами. Мантия набагато світліша й строкатіша, ніж у птахів темної морфи, з більшим домішком рудуватих відтінків. Птахи темної морфи мають золотистий відтінок на голові і коричнево-буре забарвлення верху та низу. Спільними для обох морф є чорні «брови» та «вуса».

Особливості біології та місця перебування. На території НПП поширений у старих широколистяних і мішаних лісах, що межують з відкритими просторами.

Прилітає в березні-квітні. Займає гнізда інших птахів (канюка, яструба великого, підорлика малого) або будує сам у верхній частині крони старого дерева. Живиться гризунами, птахами і рептиліями.

Чисельність. В НПП трапляється дуже рідко. Гніздування відоме біля північної межі регіону (біля с. Уличне), ймовірно також на схилах хребта Зелемінь.

Причини зміни чисельності. Вирубування ділянок старого лісу, зменшення кормової бази, винищування людиною.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: I/II, BD: I.

Підорлик малий
Aquila pomarina Brem.
Родина Яструбові — Accipitridae

Опис. Оперення буре, верх голови та задня частина шиї — світліші. На хвості біла смуга у вигляді дуги. Лапи вкриті пір'ям, пальці — голі, жовтого кольору. У період парування видає пискливі звуки «кі-й-ік — кі-й-ік».

Молоді птахи мають добре помітну світло-коричневу пляму на потилиці, на крилах — по одному ряду білих плям, на верхівці хвоста — вузьку білу смугу.

Місця перебування та особливості біології. Селиться у старих високостовбурних листяних і мішаних лісах поблизу водойм, заболочених ділянок. Прилітає в третій декаді березня. Кладка (2 яйця) з'являється в квітні. Полює в долинах рік, на високогірних луках. Осінній відліт — на початку вересня. Живиться ссавцями, птахами, рептиліями.

Чисельність. На території НПП, ймовірно, гніздиться 2-4 пари підорлика малого. Чисельність залежить від стану збереження старих лісів, особливо прилеглих до відкритих ділянок: лук чи річкових долин.

Причини зміни чисельності. Знищення гніздових біотопів у результаті вирубування старих лісів. Посилення фактора турбування унаслідок туристичної та рекреаційної діяльності.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: I/II, BD: I.

Сапсан
Falco peregrinus Tunst.
Родина Соколові — Falconidae

Опис. Верх сизувато-сірий, голова і шия темніші; по боках голови чорні плями у вигляді «вусів»; горло біле; воло світле і вкрите чорними рисками; низ тіла білий, з чорними поперечними смугами. Хвіст сірий з темними поперечними смугами. Дзьоб сірий, з чорним гачком. У молодих птахів верхня частина тіла вкрита пір'ям бурого кольору, з вохристою облямівкою. На нижній стороні тіла пера вохристого кольору, з темно-бурими плямами. Хвіст з поперечними вохристими смугами.

Місця перебування та особливості біології. Водиться в старих лісах поблизу відкритих просторів, на скелях. Яйця відкладає на виступах скель, може селитися в гніздах інших птахів. Пташенята з'являються в травні-червні. На зимівлю летить у вересні. В місця гніздування прилітає у лютому-березні. Полює на відкритому просторі. Здобич (птахів середніх розмірів, зокрема — голубів, шпаків) здобуває в польоті.

Чисельність. На території НПП трапляється під час міграцій. Місць гніздування не виявлено.

Причини зміни чисельності. Зменшення багатства кормової бази, знищення місць гніздування, фактор турбування, переслідування людиною.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: CR, BernC: II, BonnC: I/II.

Глушець
Tetrao urogalus L.
Родина Тетерукові — Tetraonidae

Опис. Оперення в самців чорно-буре, воло чорне, із зеленим металічним поліском. На грудях пера мають білі риски. Біля основи крила — біла пляма; на хвості дрібні білі плямки. Над оком — шкіряний нарост («брова») червоного кольору; на підборідді — «борода» з чорних пір'їн. Дзьоб кремово-білий. Самка бурого кольору; хвіст рудий, з темними смугами; дзьоб — бурий.

Місця перебування та особливості біології. Селиться у гірських лісах з галявинами і густим підліском, найчастіше біля полонин (переважно на висоті понад 800 м над р. м.). Віддає перевагу хвойним лісам із заростями чорниці, ягодами і листям якої живиться (також насінням, комахами, взимку — хвою).

Токує з другої декади березня до початку травня. Гнізда влаштовують на землі, куди самка відкладає 7-9 яєць. Пташенята з'являються через 22-25 днів.

Чисельність. На території НПП — дуже рідкісний вид. Токовища зосереджені, ймовірно, в районі вершин Парашка, Зелемінь, Перекоп, Кремень і, можливо, Високий Верх.

Причини зміни чисельності. Вирубування приполонинних лісів, браконьєрство, турбування.

Статус: ЧКУ: зникаючий, ЧКК: NT, BernC: II.

Орябок
Bonasa bonasia L.
Родина Фазанові — Phasianidae

Опис. Розмірами лише дещо більший за голуба. Літає мало, переважно бігає по землі. Злітає з шумом, переміщаючись на невеликі відстані. Тримається зазвичай парами.

Оперення рудувато-сіре з чорно-бурими або рудуватими смужками. На голові є чубчик, над оком — червона брова. Підборіддя та горло чорні, облямовані білою смугою. Воло, груди та черево білуваті з бурими плямками. Крила короткі, тупі. Забарвлення зливається з фоном гілок і стовбурів багатьох дерев, особливо ялини і добре маскує птаха.

Особливості біології та місця перебування. На території НПП селиться в сирих хвойних (ялиново-ялицевих) або мішаних лісах з багатих підліском і галявинами. Живе осіло, здійснюючи лише короткі кормові кочівлі. Основні корми влітку і восени — зелені частини рослин, суниці, насіння і комахи. Взимку і навесні живляться переважно бруньками дерев і лісовими ягодами, а також сережками берези, вільхи та інших видів. Ночують в снігу.

Чисельність. У НПП трапляється по всій території.

Причини зміни чисельності. Трансформація оселищ, браконьєрство, чинник неспокою, особливо у період гніздування, холодні малосніжні зими.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: VU, BernC: II.

Голуб-синяк
Columba oenas L.
Родина Голубові — Columbidae

Опис. Оперення блакитно-сіре, з пурпурно-зеленуватим металічним відливом на шиї. Слабо виражені смужки на крилах. Дзьоб червоний біля основи та жовтий на кінці, з білою восковицею. Ноги червоні. Голос самця — воркування, довга серія монотонних і глухих двоскладових звуків «гухуу-гухуу». Довжина тіла 32-34 см, маса самця 303-365 г, маса самки 286-290 г, розмах крил 63-70 см.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП трапляється в старих букових і мішаних лісах. Живиться насінням злаків, бобових, гречкових (на полях, узбіччі доріг, вирубках), зрідка комахами і дрібними молюсками.

Прилітає у березні-квітні. Гніздиться в дуплах. У кладці 2 яйця. Насиджують обидва птахи, 16-17 днів. Пташенята залишають гніздо через 25-27 днів. Синяки об'єднуються в осінній зграї по 10-100 особин. Осінній відліт у вересні-жовтні.

Чисельність. На території НПП трапляється майже у всіх лісництвах. Індикаторний вид старих букових лісів.

Причини зміни чисельності. Зменшення площ старих лісів, вирубування дуплавих дерев, збільшення чисельності яструба великого і куниці лісової, фактор турбування.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT, BernC: III, BD: II.

Пугач
Bubo bubo L.
Родина Совові — Strigidae

Опис. Тіло зверху вкрите перами темно-бурого кольору, з жовтуватими та білуватими плямами. На голові великі «вушка» з пір'їн темно-бурого кольору зі світлими краями. Підборіддя та горло білі. Нижня частина тіла жовто-коричнева, з темно-бурими широкими поздовжніми рисками й тонкими поперечними смужками. Махові пера з жовтуватими і темно-бурими смугами. Хвіст темно-бурий, з біло-жовтими смугами. Лапи оперені. Самці в період розмноження видають звуки «угу» низького тону, самки — «кве-ек».

Місця перебування та особливості біології. Осілий птах, селиться в старих, переважно розріджених мішаних і листяних лісах. Гнізда влаштовує на землі, у нішах скель, рідше — у дуплах або гніздах інших птахів. Кладка (2-3 білі яйця) з'являється в другій половині березня — на початку квітня; період насиджування — 34-36 діб. Пташенята стають самостійними через 2,5-3 місяці. Живиться гризунами, птахами, земноводними, плазунами.

Чисельність. На території НПП дуже рідкісний. Випадків гніздування не відомо.

Причини зміни чисельності. Вирубування лісів, погіршення кормової бази, фактор турбування (туризм та рекреація), знищення людьми.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: NT, BernC: II, BD: I, CITES: II.

Сич волохатий
Aegolius funereus L.
Родина Совові — Strigidae

Опис. Верх темно-бурого або коричнево-бурого кольору, з білими плямами, які на голові дрібніші та численніші. Лицевий диск білий, окреслений темно-бурими смугами. Нижня частина тіла світло-сіра, з бурими плямами. Махові пера зверху темно-бурі з білими плямами. Хвіст темно-бурий, з білими смугами. Дзьоб жовтий. У шлюбний період видає голосні крики «уп-уп-уп-уп». Молоді птахи мають темно-бурий верх, на крилах — білі плями; лицевий диск темний; низ тіла — темно-бурий.

Місця перебування та особливості біології. Осілий або кочовий вид. На території НПП селиться у хвойних і мішаних лісах. Дуже обережний, активний вночі. Гніздиться у дуплах старих дерев. Кладка з 3-6 білих яєць, з'являється в середині квітня. Період насиджування — 26-28 діб. Пташенята покидають гніздо у віці 29-32 доби. Близько місяця дорослі птахи годують виводок, який у червні-липні розпадається. Живиться мишоподібними гризунами, дрібними птахами, жабами.

Чисельність. На території НПП трапляється дуже рідко. Виявлений у Сколівському та Бутівлянському лісництвах.

Причини зміни чисельності. Вирубування дуплавих дерев, зменшення кормової бази.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: VU, BernC: II, BD: I, CITES: II.

Сичик-горобець
Glaucidium passerinum L.
Родина Совові — Strigidae

Опис. Найменша з наших сов (довжина тіла 16-18 см). Голова вкрита пір'ям бурого кольору з дрібними білими плями. Спино, плечі, поперек, надхвістя верхні покривні пера крил бурі, з білими плямами. Нижня частина тулуба — білого кольору з бурими поздовжніми рисками. Хвіст темно-бурий, з білими смугами. Дзьоб жовтий.

У молодих птахів голова, спина і плечі темно-бурого кольору.

Місця перебування та особливості біології. Осілий птах, водиться у старих хвойних, букових і мішаних лісів. Для нього переважно властивий сутінковий і нічний спосіб життя, хоча може полювати й вдень. Часто сидить на верхівках молодих хвойних дерев. Гніздиться в дуплах. Кладка з 4-6 білих яєць, з'являється в квітні — на початку травня; період насиджування — 28-29 діб. Пташенята покидають гніздо через місяць, але дорослі птахи ще близько місяця їх годують. Живиться дрібними птахами, мишоподібними гризунами, комахами.

Чисельність. Трапляється дуже рідко. Виявлений на території Сколівського лісництва.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність у гірських лісах, вплив природних ворогів (куниці, великі сови), фактор турбування.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: NT, BernC: II, BD: I, CITES: II.

Сова довгохвоста
Strix uralensis Pall.
Родина Совові — Strigidae

Опис. Верх тіла сірувато-бурий, з чорно-бурими поздовжніми рисками. Лицевий диск коричнево-сірий. Низ — світло-сірий, вкритий темно-бурими рисками. Махові та стернові пера світло-бурого кольору, з темно-бурими смугами. Дзьоб жовтий. В шлюбний період видає гучні звуки «уу — угуу», крик тривоги схожий на гавкіт «врах — врах-ах».

Молоді особини зверху бурого кольору, з нечіткими білими поперечними смугами; низ жовто-сірий, з невиразними темними поперечними смугами.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП селиться в старих високостовбурних лісах. Осілий птах, гнізда влаштовує в дуплах старих дерев, у гніздах інших птахів, зрідка — на землі під поваленими деревами. Кладка з 3-4 білих яєць, з'являється в кінці березня-квітні. Самка її насиджує 27-29 діб. Пташенята стають самостійними через 34-36 днів. Може полювати протягом усієї доби. Живиться дрібними ссавцями, птахами, рідше — великими комахами.

Чисельність. На території НПП трапляється в усіх лісництвах.

Причини зміни чисельності. Вирубування старих лісів, рекреація, туризм.

Статус: ЧКУ: недостатньо відомий, ЧКК: LC, BernC: II, BD: I, CITES: II.

Дятел білоспинний
Dendrocopos leucotos Bechst.
Родина Дятлові — Picidae

Опис. У самця лоб, вуздечка і боки голови білі, верх голови від лоба до верхньої частини потилиці («шапочка») червоний, нижня частина потилиці чорна. З боків горла та шиї, а також від zobу до основи дзьоба тягнеться чорна смуга. Верхня частина спини чорна і трохи блискуча, нижня біла. Черево біле, часто з помітним вохристим нальотом; боки з темними поздовжніми смугами. Підхвістя червонувато-рожеве. Махові пера чорні, з білими плямами, які на розгорнутих крилах утворюють смуги. Доросла самка має чорну шапочку.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП заселяє старі, але досить світлі листяні та мішані ліси з великою кількістю сухих дерев. Основу раціону становлять личинки великих комах, що живуть під корою і в підгнилій деревині, серед яких переважають жуки-вусачі, личинки і лялечки деяких видів молі. В кінці літа до тваринних кормів додаються рослинні — ягоди, горіхи, жолуді, насіння ліщини, крушини, терену, черемхи та ін.

Чисельність. На території НПП трапляється практично по всій території.

Причини зміни чисельності. Трансформація місць гніздування внаслідок суцільних вирубувань старих лісів і поодиноких старих дерев.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: VU, BernC: II.

Дятел трипалий
Picoides tridactylus L.
Родина Дятлові — Picidae

Опис. У самця і молодих птахів на тімені лимонно-жовта, у самки — сріблясто-сіра шапочка з темними плямами. По боках, на голові чергуються чорні й білі смуги, одна з яких утворює вузькі «вуса» від кута дзьоба, а друга тягнеться від ока та опускається вздовж бічної частини шиї. Уздовж спини від зашийка до надхвістя — біла смуга. Низ білуватий з темними плямками поздовжньої, поперечної або V-подібної форми. На лапі 3 пальці, четвертий палець редукований (звідси й назва виду).

Місця перебування та особливості біології. Селиться в старих хвойних і мішаних лісах. Щороку видовбує нове дупло в сухому або поїденому грибок стовбурі з підгнилою серцевиною.

Яйця відкладає в середині або другій половині травня. Дупло зазвичай розташоване на висоті від 1 до 10 м. Живиться комахами, переважно жуками: короїдами та вусачами, іноді поїдає й інших безхребетних — мурашок, павуків, веснянок, коників, мух, бджіл, навіть молюсків.

Чисельність. У НПП поширений на всій території.

Причини зміни чисельності. Зменшення площ стиглих лісів, ліквідація ділянок сухостійних і хворих дерев, чинник неспокою з боку людини.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: VU, BernC: II.

Жовна зелена
Picus viridis L.
Родина Дятлові — Picidae

Опис. Дорослий самець зверху оливково-зелений; на голові червона «шапочка»; довкола ока чорна пляма, яка переходить у чорні «вуса» з червоною плямою в центрі; поперек і надхвістя жовті; низ білувато-зеленкувато-сірий, з поперечною темною строкатістю на задній частині черева і підхвісті; першорядні махові пера бурі, з білими плямами; другорядні махові пера зверху оливково-зелені; хвіст темно-бурий з оливковим відтінком, крайні стернові пера з білуватою смугастістю; дзьоб темно-бурий; райдужна оболонка ока сірувата. У самки вуса чорні.

Місця перебування та особливості біології. Оселяється в листяних і мішаних лісах, переважно річкових долин. У другій половині квітня утворює пари і видовбує дупла, переважно в м'яких породах дерев. На відміну від інших видів дятлів, жовна зелена шукає їжу частіше на землі, ніж на деревах. Живиться переважно мурахами та їхніми лялечками, може їсти плоди вишні, черешні, шовковиці.

Чисельність. На території НПП трапляється дуже рідко, у долинах річок.

Причини зміни чисельності. Вирубування заплавлених і старих листяних лісів, конкуренція за місця гніздування з численнішою жовною сивою.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: VU, BernC: II.

Сорокопуд сірий
Lanius excubitor L.
Родина Сорокопудові — Laniidae

Опис. Верх тіла сірого забарвлення. Через око проходить чорна смуга, а над якою вузька біла смужка. Низ тіла — сіро-білий, з сірим відтінком. Крила чорні, але основа першорядних махових пер біла. Хвіст довгий, середні стернові пера чорні, дві пари крайніх — чорно-білі. Дзьоб і ноги чорні. Пісня — тиха трель, поклик — різке «чек-чек-чек», дещо подібне до скрекотання сороки.

У молодих особин верх тіла з бурим відтінком; низ — із хвилеподібною темною строкатістю, дзьоб бурий на кінці темний.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП трапляється на відкритих місцях, часто поряд із заболоченими луками з чагарниками, на узліссях, вирубках. До місць гніздування прилітає в березні. Гнізда влаштовує на поодиноких деревах і кущах. Кладка (з'являється на початку травня) — 3-7 білувато-зелених з бурими плямами яєць. Насиджує самка протягом 15-17 діб. Живиться комахами, мишоподібними гризунами та дрібними птахами. Здобич нанизує на гілочки і колючки рослин.

Чисельність. На території НПП трапляється рідко.

Причини зміни чисельності. Трансформація гніздових біотопів.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT, BernC: II.

Золотомушка червоночуба
Regulus ignicapillus Temm.
Родина Золотомушкови — Regulidae

Опис. Дорослий самець зверху оливково-зелений; на тімі жовтогарячо-червона пляма, окреслена спереду і з боків чорним; над оком біла «брова»; через очі проходять чорні смужки; горло білувате, з вохристим відтінком, який є на боках шиї; решта низу білувата, з легким бурим відтінком; на покривних перах крила дві вузькі жовтуваті смужки; махові і стернові пера бурі. У самки пляма на голові жовта; вохристий відтінок лише по боках шиї.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП віддає перевагу мішаним ялицево-буковим і смереково-буковим лісам. Гніздовий період — з кінця квітня. Гніздо — майже правильна сфера з відкритим догори лотком, підвішена до сучків і гілок хвойних дерев. Трофічний раціон становлять дрібні комахи: жуки, перетинчастокрилі, двокрилі, клопи, личинки комах, павуки та гусениці. Пташенят вигодовують комахами.

Чисельність. На території НПП трапляється у всіх лісництвах.

Причини зміни чисельності. Збільшення об'ємів лісгосподарських робіт у гніздовий період, зменшення площі старих лісів, порушення ґрунтності, збільшення площ монокультур.

Статус: ЧКУ: неоцінений, ЧКК: NT, BernC: II.

КЛАС ССАВЦІ MAMMALIA

Кутора мала
Neomys anomalus Cabrera
Родина Землерийкові — Soricidae

Опис. Довжина тіла 60-90 мм, хвоста — 40-60 мм. Верхня частина тіла — сріблясто-чорна, нижня — світла. На хвості є волосяний кіль, на ступнях ніг — малопомітні плавальні облямівочки.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП селиться в основному на берегових ділянках водойм, які густо заросли трав'янистою рослинністю, деревами та кущами. Веде напівводний спосіб життя. Активна круглорічно, трапляється протягом доби. Гнізда влаштовує поряд із водою, в густих заростях кущів, в щілинах між камінням, під землею в порожнинах між коренями дерев. Живиться комахами, молюсками, земноводними, дрібними ракоподібними, гризунами та бурозубками. Розмножуються з квітня по липень, одна самка народжує до семи малят. Може давати два приплоди.

Чисельність. На території НПП дуже нечисленний вид.

Причини зміни чисельності. Трансформація оселищ (у результаті порушення гідрологічного режиму водойм, вирубування дерев), а також забруднення води та узбережних ділянок.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT, BernC: II.

Нічниця війчаста (Наттерера)
Myotis nattereri Kuhl
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Невеликий кажан з довжиною тіла 42-52 мм, хвоста — 39-47 мм, передпліччя — 36-43 мм. Хутро на спині світло-коричневе, волосинки при основі темніші. Нижня частина тіла чітко відокремлена від верхньої, вкрита сіро-білим хутром. Мордочка видовжена, рожева. Вуха довгі, при основі світло-рожеві. Крила широкі, світло-коричневі. На краю міжстегнових літальних перетинок є війчаста облямівка.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП селиться у рідколіссях листяних і мішаних лісів поблизу водойм. Самка народжує одне маля.

Полює в розріджених лісах і парках. Літає серед дерев низько і повільно. Здобич ловить у повітрі, а також збирає з поверхні рослин. Літні схованки — дупла дерев, горища, печери, щілини мурів; зимові — печери і підвали.

Чисельність. На території парку трапляється дуже рідко. Виявлена на зимівлі в печерах, також у літній період.

Причини зміни чисельності. Зменшення кількості дуплавих дерев, зменшення площ заплavnих лісів і напіввідкритих водойм.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: VU, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Нічниця водяна
Myotis daubentonii Kuhl.
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Хутро на спині густе, темно-руде з іржастим відтінком, черевний бік сірувато-білий, чітко відрізняється від спинного. Крила темно-коричневі, ніколи не чорні, досить широкі. Мордочка коротка, рожева, довкола очей волоски відсутні. Вуха відносно невеликі, заокруглені, рожеві біля основи. На вушній раковині 4 поперечних складки. Козелок майже у 2,5 рази довший, ніж ширший, з тупим кінцем, виразно випуклий на задньому краї. Довжина тіла — до 5,5 см, вага — 4-10 г.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП селиться в дуплах, печерах, будівлях біля великих водойм і рік. Полює низько над водним плесом (до 20 см). Політ повільний, рвучкий і нерівний. Вилітає вона відразу ж після заходу сонця.

Зимує в печерах, шахтах, підвалах, ущелинах.

Чисельність. На території НПП — звичайний вид, пов'язаний з різного роду водоймами.

Причини зміни чисельності. Непокоєння, зменшення кількості придатних сховищ.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: (NT), BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Нічниця вусата
Myotis mystacinus (Kuhl)
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Одна з найменших нічниць нашого краю. Спина темно-каштанова до майже чорної, із золотистим нальотом. Черевний бік світліший, сіро-білий. Вуха темні, майже чорні. Козелок дорівнює або трошки перевищує половину довжини вуха, ланцетоподібний, у три рази довший, ніж ширший, прямий або трошки відхилений до зовнішнього краю вуха. Мордочка дуже темна. Крила досить вузькі, темні. Крилова перетинка прикріплена до основи пальців стопи. Довжина тіла — 35-48 мм, передпліччя — 32-36,5 мм.

Місця перебування та особливості біології. Селиться в щілиноподібних дуплах і тріщинах у деревах, порожнинах під відхиленою корою дерев, за покриттям стін чи даху, на горищах будинків. Вилітає на полювання в ранніх сутінках. Політ швидкий і спритний. Полює на різних висотах, як у відкритих, так і лісових біотопах, а також над водоймами.

Зимує в печерах і печероподібних порожнинах.

Чисельність. На території НПП — нечисленний вид.

Причини зміни чисельності. Непокоєння, зменшення кількості придатних сховищ — дуплавих дерев.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: LC, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Нічниця довговуха
Myotis bechsteinii Kuhl
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Кажан середніх розмірів. Крила дуже короткі та широкі, темно-коричневого кольору. Характерною ознакою виду є дуже довгі вуха. Хутро довге і густе, на спинній частині — сіро-бурого кольору, на черевці — біле з палевим відтінком. Вуха дуже великі, еліпсоподібні, при основі рожеві, на кінчиках коричневі (23-27 мм), їхня довжина перевищує половину довжини передпліччя.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП оселяються у великих масивах широколистяних лісів, у дуплах старих дерев. Зимують поодинокі в печерах і льохах. Політ повільний, полює на дрібних нічних комах, переважно на галявинах, просіках, узліссях. Один з природних регуляторів чисельності комах та індикатор букових пралісів.

Чисельність. На території НПП нечисленний вид, приурочений до старовікових букових і мішаних лісів. Виявлений як на зимівлі, так і в літній період.

Причини зміни чисельності. Втрата біотопів і сховищ, зокрема зменшення площі старих лісів і масштабні санітарні рубки, спрямовані на зниження частки дуплавих дерев.

Статус: ЧКУ: зникаючий; ЧКК: VU, BernC: II, BonnC: II, HD: II/IV.

Нічниця мала
Myotis alcathoe von Helversen & Heller
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Найменший з європейських видів нічниць. Довжина голови й тіла становить близько 4 см, вага — 3-5 г. Тіло нічниці крихітної покрите коротким, шовковистим хутром коричневого кольору на спині та майже білого кольору на черевці. Писочок світло-коричневий або навіть тілесний — набагато яскравіший, ніж в тісно пов'язаного виду нічниці вусатої.

Місця перебування та особливості біології. Вид нерівномірно поширений на більшій частині території України. Селиться переважно в лісах і лісопарках лісостепу та степу, обираючи для проживання дупла дерев і будівлі. Є типовим сезонним мігрантом. Полює на лісових галявинах, узліссях, ділянках лісових культур, а також над водоймами. Живиться мухами, комарами, метеликами і жуками.

Чисельність. На території НПП нечисленний вид.

Причини зміни чисельності. Втрата лісів і дерев з дуплами, які слугують домом для колоній цієї нічниці.

Статус: ЧКУ: зникаючий; ЧКК: VU, BernC: II, BonnC: II, HD: II/IV.

Нічниця північна (Брандта)
Myotis brandtii Eversmann
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Тіло довжиною 39-51 мм, хвіст — 32-44 мм, передпліччя — 33-37 мм, розмах крил 19-24 см.

Хутро мінливого забарвлення — різних відтінків коричневого. На черевці світліше, брудно-біле. Вуха досить довгі, на зовнішньому краї мають неглибокі вирізи. Козелок досягає половини довжини вуха, у три рази довший, ніж ширший. Крила досить широкі, коричневі або червонуваті.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП зосереджується в змішаних і широколистяних лісах, а іноді і хвойних лісах, часто поблизу води. Розмножується один раз на рік, виводкові колонії розміщуються у різних частинах, іноді у дуплах і під корою.

Чисельність. На території НПП один з найчисельніших видів кажанів лісових угідь.

Причини зміни чисельності. Антропогенні зміни середовища та зменшення кількості наземних і підземних сховищ.

Статус: ЧКУ: рідкісний, ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Нічниця ставкова
Myotis dasycneme Boie
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Вуха порівняно невеликі. Крилова перетинка кріпиться до п'ятки, залишаючи все плесо вільним. Хутро має густе, не дуже довге, забарвлення спини чітко відрізняється від забарвлення черевця. Хутро на спині сіро-буре. Черевце сіре. Козелок рівномірно широкий по всій довжині, сягає до половини висоти вуха, трошки вигнутий вперед і має тупу верхівку. Крила великі, широкі. Довжина тіла — 51-73 мм, передпліччя — 44-49 мм, вуха — 15-19 мм, хвоста — 40-53 мм.

Місця перебування та особливості біології. Селиться переважно в будівлях і щілинах мостів. Народження молодих припадає на червень. Починають літати у віці 4-5 тижнів.

Полює над поверхнею води. До трофічного раціону входять представники двокрилих (напр., комарі), також волохокрильці, жуки та лускокрилі.

Чисельність. У НПП виявлена на зимівлі в деяких печерах гірського хребта Ключ.

Причини зміни чисельності. Зменшення кількості придатних сховищ (вирубування дуплавих дерев, рекреаційне та господарське освоєння підземель).

Статус: ЧКУ: зникаючий; ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: II, HD: II/IV.

Вечірниця мала
Nyctalus leisleri Kuhl
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Кажан середнього розміру. Довжина тіла — 48-68 мм, хвоста — 35-45 мм, передпліччя — 39-46,4 мм; розмах крил — 260-320 мм; маса тіла — 13-20 г.

Місця перебування та особливості біології. Приурочені до широколистяних лісів. Полює на лісових галявинах, узліссях, ділянках лісових культур, а також над водоймами. Основу раціону складають лускокрилі (Lepidoptera), двокрилі (Diptera), рідше жуки (Coleoptera). Є типовим сезонним мігрантом. Забезпечує активну регуляцію чисельності комах-філофагів.

Чисельність. Низька.

Причини зміни чисельності. На зниження чисельності впливає омолодження лісостанів та зміна їхнього породного складу.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Вечірниця руда
Nyctalus noctula Schreb.
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Один з найкрупніших європейських видів. Довжина тіла 11 см, причому 4 см припадає на хвіст; розмах крил — 37 см; забарвлення зверху і знизу одноколірне червонувато-буре, молоді особини — темніші. Товстошкірі вуха і літальні перетинки темно-бурого кольору.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП трапляється в рідколіссях, біля узлісь, галявин, уникає густого лісу. Селиться в дуплах дерев. Вилітає досить рано: навесні до заходу сонця, а влітку — на заході. Руду вечірницю легко впізнати за сильним, швидким і легким польотом. У лісі літає зазвичай на висоті 3-4 метри, а на відкритих місцевостях — 30-50 метрів над землею.

Розмноження відбувається пізньої весни; самка народжує 1-2 дитинчат. Живиться комахами.

Чисельність. У НПП трапляється на всій території.

Причини зміни чисельності. Порушення природного середовища існування, зменшення площ та омолодження лісів, руйнування місць поселення (вирубання дуплавих дерев, модернізація старих будівель і герметизація дахових отворів).

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Вухань звичайний (бурий)
Plecotus auritus L.
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Розмір вух цього невеликого звірка практично дорівнює розміру тільця. Під час сплячки звірок ховає їх під крила. Довжина тулуба досягає 4-5, а вух — 3-4 см. Вага — 6-14 г. Хутро переважно жовто-коричневе. Черевна сторона світліша. Над оком є потовщення у вигляді бородавки, величиною з око або трошки більше за нього.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП поселяється в дуплах дерев і печерах.

Парування відбувається перед зимівлею і навіть під час неї. Дитинчата народжуються в червні і швидко дорослішають. Уже через місяць їх важко відрізнити від дорослих особин.

З настанням сутінків вилітає на полювання. Полює в лісах, парках і садах, поблизу дерев і заростей чагарників. Перевагу віддає нічним метеликам, комарам, жукам і іншим комахам, яких може також збирати з гілок і листя дерев.

Чисельність. У НПП трапляється практично на всій території.

Причини зміни чисельності. Вирубання дуплавих дерев, руйнування місць поселення, турбування у сховищах.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: VU, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Вухань сірий
Plecotus austriacus Fischer
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Довжина тіла 4,5-4,8 см, хвіст 4,1-4,6 см, довжина крил 4-4,2 см, вуха 3,3-3,9 см в довжину, зрослі при основі, вершини трагусів вуха світліша за решту тіла. Хутро на спині жовто-коричневого або коричневого кольору, живіт білуватий. Мембрани крил попелясто-коричневі.

Місця перебування та особливості біології. Оселяється в дуплах дерев і тріщинах скельних відслонень, у суворі зими часто трапляється в печерах. Політ маневрений; полює на дрібних нічних комах, переважно на узліссях, галявинах, садках. Веде усамітнений спосіб життя, влітку самиці формують невеликі виводкові групи. Статевої зрілості досягає на 2 рік життя. Плодить раз на рік по 1 малечі.

Чисельність. На території НПП — нечисленний вид.

Причини зміни чисельності. Руйнування місць поселення (модернізація старих будівель, герметизація дахових отворів, закриття доступу до підвальних приміщень), вирубування дуплистих дерев, зменшення багатства кормової бази внаслідок використання пестицидів.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: VU, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Кажан північний
Eptesicus nilssonii Keys. et Blas.
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Шерсть густа і відносно довга, переважно темно-каштанова. Кінчики волосинок — золотисті. Черевце світліше. Мордочка і вуха темні. Довжина тіла становить не більше 6,5 см, довжина хвоста — від 3,8 до 5 мм. Маса дорослого північного кажана не перевищує 13 г. Розмах крил становить від 24 до 28 см.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП трапляється на узліссях та біля верхньої межі лісу. Холодолюбний вид. Селиться переважно в дуплах дерев, у щілинах скель. Зимує в сухих і досить холодних місцях (печерах, щілинах скель), при температурі до +4°C. На полювання вилітає рано, відразу після заходу сонця. Політ швидкий і майстерний. Полює між деревами, а також над їхніми вершинами. Живиться літаючими комахами, переважно двокрилими, нічними метеликами та ін.

Чисельність. На території НПП трапляється нечасто. Домінує в угрупованнях рукокрилих хвойних лісів.

Причини зміни чисельності. Причини зменшення чисельності не з'ясовані. Ймовірно, зменшення площ та омолодження деревостанів (вирубування дуплавих дерев).

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: LC, BernC II, BonnC: II, HD: IV.

Кажан пізній
Eptesicus serotinus Schreb.
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Мордочка і вуха темні. Вуха середньої довжини, заокруглені, помітно довші, ніж ширші. Козелок з тупою верхівкою, найширший у першій третині. Хутро густе, на спині темне, каштаново-коричневе, на череві світліше й сіріше. Кінці волосків на спині яскраві, світло-буро-коричневі. Крила широкі, з тупими кінцями. Довжина тіла: 60-82 мм, вуха: 12-22 мм, передпліччя: 46-56 мм, вага: 14-34 г.

Місця перебування та особливості біології. Осілий вид. На території НПП літніми сховищами найчастіше слугують горища будинків. Зимовими притулками є різноманітні підземні порожнини (печери, штольні, погребі, підвальні приміщення). Весняний виліт із зимових сховищ триває від початку березня до початку травня. На полювання вилітає уже в повній темряві. Живиться різними комахами.

Чисельність. У НПП трапляється в населених пунктах або на їх околицях.

Причини зміни чисельності. Комплекс антропогенних факторів, що включає руйнування місць поселення (модернізація старих будівель, герметизація горищ і закриття дахових отворів), турбування або переслідування з боку людини.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: VU, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Нетопир звичайний (малий)
Pipistrellus pipistrellus Schreb.
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Хутро на спині темно-коричневе. Черевце світліше. Літальна перетинка темна. Вуха темні, заокруглені, лише трохи довші, ніж ширші. Козелок витягнутий, з округлою верхівкою. Нижня третина спинного боку міжстегнової перетинки вкрита шерстю, натомість уздовж нижньої частини гомілки — оголена. Довжина тіла: 32-49 мм, вуха: 7-13 мм, передпліччя: 26-34 мм, вага: від 3 до 9,2 г.

Місця перебування та особливості біології. Селиться в населених пунктах і прилеглих ділянках, у парках і лісах. Перелітний вид. З'являється в березні — на початку квітня. Виводкові колонії — у будинках (на горищах, під дахом), дуплах зі щілинним льотком, розколинах стовбура, під корою дерев. Вилітає рано, відразу після заходу сонця. Полює як на відкритих ділянках, так і в кронах дерев, уздовж краю лісу, лісових доріг, берегів водойм. Живиться комахами.

Чисельність. У НПП поширений у всіх лісництвах.

Причини зміни чисельності. Трансформація місць поселення (вирубування дуплавих дерев, модернізація старих будівель), збіднення кормової бази, турбування виводкових колоній.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: VU, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Нетопир-карлик (пігмей)
Pipistrellus pygmaeus Leach.
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Один з найменших видів кажанів Європи. Хутро коротке й густе, на спині коричневе, інколи з піщаним відтінком, на черевці світліше. Вуха заокруглене, трохи довше, ніж ширше. Козелок з округлою верхівкою, майже в 4 рази довший, ніж ширший. Довжина тіла: 32-45 мм, вуха: 7-8 мм, передпліччя: 27,7-32,3 мм, вага: від 3 до 7 г.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП пов'язаний переважно з лісовими біотопами. Виводкові колонії розміщуються в дуплах дерев, щілинах під корою, будівлях, за лиштвами вікон.

На полювання вилітає не дуже пізно. Політ дуже верткий, стрімкий, з частими змахами крил. Літає зазвичай на рівні крон дерев середньої висоти. Кормиться на окраїнах лісу і його розріджених ділянках, окраїнах населених пунктів, над водоймами. Ловить комах у відкритих місцях серед рослинності; живиться дрібними метеликами, мошками.

Чисельність. Поширений вид на всій території НПП.

Причин зміни чисельності. Вирубування дуплавих дерев, модернізація старих будівель, загибель від рук людини, турбування виводкових колоній.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Нетопир лісовий (Натузіуса)
Pipistrellus nathusii Keys et Blas.
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Хутро на спині темно-руде, на черевці світліше. Вуха заокруглене, трохи довше, ніж ширше. Козелок витягнутий, з округлою верхівкою. Спинна сторона міжстегнової перетинки зверху, до половини довжини, а також вздовж гомілки густо опушена. Довжина тіла: 46-56 мм, вуха: 10-13,5 мм, передпліччя: 31-36,5 мм, вага: від 4,5 до 9 г.

Місця перебування та особливості біології. Селиться в лісах різного породного складу, поблизу водойм або заболочених ділянок.

Перелітний вид. Прилітає в березні — на початку квітня. Схованки — горища й порожнини будинків, дупла дерев (зі щілиноподібним льотком). Вилітає в ранніх сутінках. Полює на окраїнах лісу, в парках, над водоймами і прибережними біотопами, вологими луками. Живиться двокрилими, жуками, метеликами, перетинчастокрилими. Осінній відліт — від початку серпня до листопада. Зимує за межами України.

Чисельність. У НПП досить поширений вид.

Причини зміни чисельності. Трансформація трофічних біотопів і місць поселення (вирубування дуплавих дерев, модернізація старих будівель), фактор турбування.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: II, HD: IV.

Лилик двоколірний
***Vespertilio murinus* L.**
Родина Лиликові — **Vespertilionidae**

Опис. Максимальний розмір тіла 6,4 см, розмах крил від 27 до 33 сантиметрів, а вага від 12 до 23 грам. Його назва походить від хутра, яке має два кольори. Спинна частина має від червоного до темно-коричневого забарвлення. Черевна частина біла або сіра. Вуха, крила й обличчя чорного або темно-коричневого кольору. Крила вузькі. Вуха короткі, широкі і округлі. Найстаріший відомий представник виду мав дванадцять років.

Місця перебування та особливості біології. Кажани прилітають сюди в жовтні і до залягання в сплячку ще кілька тижнів продовжують літати. Тварини зимують переважно в будівлях: в різноманітних порожнинах та міжвіконному просторі. Не виключена можливість зимівлі і в підземних сховищах. Загалом вид холодо- та світлолюбний. Місця зимівель покидають в березні, відразу після пробудження.

Чисельність. Рідкісний і нечисленний вид.

Причини зміни чисельності. Деградація ландшафтів та забруднення довкілля.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: LC, BernC: II, BonnC: II

Підковоніс малий
***Rhinolophus hipposideros* Bechst.**
Родина Підковоносі — **Rhinolophidae**

Опис. Найменший з підковоносів (3,5-4 см завдовжки). Хутро на спині світло-коричневе, черевна частина — сіра. Крила темні. Довкола ніздрів — шкіряний виріст у формі підкови. Вуха широке із загостреною верхівкою, на внутрішньому краї має шкіряний відросток. Хвіст у стані спокою загнутий на спину. Під час сплячки тіло огортають крилами.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП селиться в невеликих печерах, в темних частинах будівель. Самка народжує одне маля в червні-липні. Через місяць малята можуть полювати разом із дорослими. На полювання вилітають в сутінках, літають до ранку. Живляться м'якими частинами тіла дрібних комах. Здобич ловить в повітрі або з поверхні скель чи кори дерев. На зимівлю зосереджуються у великих печерах, підвалах з добре зволеним повітрям і постійною температурою (6-10°C) та впадають у сплячку.

Чисельність. На території НПП в невеликій кількості виявлений на зимівлі в печерах на хребті Ключ.

Причини зміни чисельності. Руйнування сховищ, в тому числі старих будівель, підвалів.

Статус: ЧКУ: вразливий, ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: II, HD: II/IV.

Широковух європейський
Barbastella barbastellus Screb.
Родина Лиликові — Vespertilionidae

Опис. Середній за розмірами вид. Відносно короткі, але дуже широкі вуха, що з'єднуються на лобі. Крила відносно довгі, вузькі та загострені на кінцях. Мордочка коротка і закінчується тупо. Хутро густе, волоски довгі, шовковисті. Забарвлення хутра на спині темно-коричневе, майже чорне. Тримуються поодиночі або невеликими групами. Довжина тіла 47-57 мм, маса 8-15,7 г.

Місця перебування та особливості біології. На території НПП селиться в дуплавих деревах і будівлях. Літає досить високо, швидко, з різкими кидками. Склад корму різноманітний: двокрилі, метелики, жуки.

У кінці жовтня тварини переселяються в зимові укриття. Літні схованки: горища будинків, дупла дерев, скриньки для птахів, щілини скель, печери; зимові: печери і погребі.

Чисельність. На території НПП популяція невелика, переважно приурочена до мішаних і листяних лісів.

Причини зміни чисельності. Зменшення кормової бази, знищення старих дуплавих дерев, непокоєння у сховищах.

Статус: ЧКУ: зникаючий; ЧКК: NT, BernC: II, BonnC: II; HD: II/IV.

Ведмідь бурий
Ursus arctos L.
Родина Ведмежі — Ursidae

Опис. Великий хижак з масивним тілом, короткою товстою шиєю. Кінцівки п'ятипалі, нігті міцні, не втягуються в лапу. Голова велика з широким підвищеним лобом. Вуха невеликі, округлі. Хутро від світло-бурого і рудуватого до темно-бурого забарвлення. Висота в холці — до 125 см, довжина тіла — до 250 см, вага — понад 400 кг.

Місця перебування та спосіб життя. Селиться в листяних і хвойних лісах. Живиться рослинною та тваринною їжею: кореневищами, бульбами, яйцями та пташенятами, ягодами, плодами, поїдає паdale.

На зиму залягає у сплячку в барлозі, який влаштовує під корінням повалених дерев, у купах хмизу в лісових гущавинах. Парується в першій половині літа. Малята (одне, два, інколи три) народжуються в січні, виходять з барлоги навесні та тримаються з матір'ю, яку покидають через рік-два.

Чисельність. На території НПП виявлено 27 особин ведмеда бурого (в Бутівлянському, Майданському, Крушельницькому та Завадківському лісництвах).

Причини зміни чисельності. Проведення господарських робіт, зокрема вирубка лісів, туризм та рекреація (фактор турбування).

Статус: ЧКУ: зникаючий; ЧКК: VU, CUTES: II, BernC: II, HD: II/IV.

Горностаї
Mustela erminea L.
Родина Куницеві — Mustelidae

Опис. Невеликий хижак з довгим, тонким, гнучким тілом та короткими ногами. Хвіст приблизно дорівнює половині довжини тіла. Голова невелика, вуха широкі та заокруглені. Влітку забарвлення тіла світло-коричневе, низ і горло — білі. Взимку шкірка має білий колір, чорним є лише кінець хвоста.

Місця перебування та спосіб життя. Селиться біля потоків, струмків, на узліссях, в чагарникових заростях. Веде осілий потайний спосіб життя. Активний в сутінках та вночі. Житло влаштовує в норах гризунів, дуплах дерев, серед бурянів та чагарників, під камінням та купами хмизу.

Добре лазить по деревах. Живиться гризунами, плазунами, земноводними, інколи комахами, птахами та їхніми яйцями. В лютому-травні самка народжує до 10 малят.

Чисельність. На території НПП трапляється переважно у Приполонинному, Крушельницькому та Майданському лісництвах. Зосереджений у долинах рік Рибник, Мала Річка та Завадка.

Причини зміни чисельності. Знищення біотопів в результаті впливу господарської діяльності людини. Зменшують чисельність горностаї також суворі зими, холодні весни та розвиток хвороб і паразитів у популяціях.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NT, BernC: III.

Тхір лісовий
Mustela putorius L.
Родина Куницеві — Mustelidae

Опис. Дрібний, але небезпечний хижак. Приземистий невеликий звір з витягнутим і гнучким тулубом, короткими лапами і гострими кігтями. Морда витягнута, вуха широкі заокруглені. Довжина тіла — 36-48 см, висота — 4-6 см, хвіст короткий (8,5-17 см), маса тіла 500-1500 г. Загальний відтінок хутра — чорно-бурий. На голові чорна «маска». Хвіст пухнастий, відносно короткий.

Місця перебування та особливості біології. Віддає перевагу вологим місцям, але з'являється і поряд з помешканнями людей. Може лазити по деревах, добре плаває. Селиться під корінням дерев, хмизом, у купах каміння, під підлогою, в скиртах. Живе поодинокі. Полює вночі. Здобич: зайці, полівки, ящірки, жаби, личинки комах, птахи та їхні яйця.

Гін — у березні-квітні. Вагітність триває 40-42 доби. Кількість дитинчат: 4-6. Іноді дає 2 приплоди на рік.

Чисельність. На території НПП трапляється у всіх лісництвах.

Причини зміни чисельності. Безпосереднє винищення, а також зменшення трофічної бази.

Статус: ЧКУ: зникаючий; BernC: III, HD: V.

Видра річкова
Lutra lutra L.
Родина Куницеві — Mustelidae

Опис. Хутро темно-коричневе, блискуче, на череві сіро-коричневе. Тіло довге (до 1,5 м), гнучке, лапи короткі, між пальцями — шкірясті перетинки. Голова сплюснена. Хвіст при основі широкий, до кінця — звужений.

Місця перебування та спосіб життя. Селиться біля водойм (озер, потоків, річок), які по берегах заросли травами та чагарниками.

Веде сутінково-нічний спосіб життя. Живиться рибою, молюсками, ракоподібними і т. п. Кубло влаштовує в норі, часто з двома входами: підводним і надводним. Парується в березні, а в травні народжується 2-5 малят, які вже через два місяці виходять з матір'ю на полювання. Разом тримаються до пізньої осені або й до початку весни.

Чисельність. Трапляється нечасто, але по всій території НПП. Виявлена в ріках Стрий, Опір, Рибник, Крушельниця, Бричка (притоки р. Стрий), Бутивля, Орява (притока Опору).

Причини зміни чисельності. Полювання, зміна умов проживання (обміління та пересихання річок, забруднення побутовими та промисловими відходами), зменшення запасів риби у водоймах.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: VU; CITES: I; BernC: II; HD: II/IV.

Кіт лісовий
Felis silvestris Schreb.
Родина Котячі — Felidae

Опис. Подібний до домашнього кота. Тіло масивне, вкрите пухнастим рудувато-сірим хутром з темними розпливчастими смугами. По лінії хребта виражений темний гребінь. Хвіст з 4-5-ма чорними поперечними кільцями.

Місця перебування та спосіб життя. На території НПП трапляється в букових, мішаних, рідше — заплавних і хвойних лісах з густим підліском.

Селиться поодинокі. Веде прихований, сутінково-нічний спосіб життя. Живиться переважно гризунами, зайцями, а інколи й птахами, яйцями, рептиліями і великими комахами. Лігва влаштовує в дуплах, під купами хмизу, в щілинах скель, у норах борсуків, лисиць. Парується наприкінці зими. У квітні-травні народжується 3-4 кошенят.

Чисельність. На території НПП — рідкісний вид. Найчастіше він трапляється в Крушельницькому та Бутивлянському лісництвах.

Причини зміни чисельності. Вирубування старих листяних лісів, рекреаційне навантаження, фактор турбування, браконьєрство, нестача місць для влаштування лігва.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: LC, CITES: II, BernC: II, HD: II/IV.

Рись звичайна
Lynx lynx L.
Родина Котячі — Felidae

Опис. Тіло коротке, лапи довгі й міцні, голова кругла з короткою шиєю, хвіст короткий з тупим чорним кінчиком, вуха трикутні, з чорними китичками. Забарвлення хутра рудувато-сіре, часто з темними плямами.

Місця перебування та спосіб життя. Селиться у важкодоступних ділянках хвойних і мішаних лісів, з густим підліском, поваленими деревами, буреломами.

Основні види здобичі: козуля, заєць сірий, мишоподібні гризуни, птахи. Присмерковий і нічний спосіб життя. Парується наприкінці зими, кошенята (2-3 малят) з'являються у квітні-травні в кублі під корінням повалених дерев, у великих дуплах, розщелинах скель. Рісенята починають полювати з матір'ю через три місяці, тримаються з нею біля року.

Чисельність. Трапляються на території всіх лісництв. Орієнтовна щільність популяції: 0,4 ос./1000 га угідь.

Причини зміни чисельності. Господарська діяльність людини, зокрема вирубування лісів, рекреація, збіднення кормової бази.

Статус: ЧКУ: вразливий; ЧКК: NT, СІТЕС: II, BernC: III, HD: II/IV.

Зубр
Bison bonasus L.
Родина Порожнисторогі — Bovidae

Опис. Висота в холці дорослих самців — до 2 м, довжина тіла — до 370 см. Самки дещо меншого розміру. Передня частина тіла масивна, з високою холкою. Голова масивна, з широко розставленими, серпоподібно вигнутими вгору чорно-бурими рогами. Шерсть жорстка, темно-коричнева.

Місця перебування та спосіб життя. Надають перевагу широколистяним лісам з галявинами, рідинами, добре сформованими узліссями.

Зубри живляться травою, листям, пагонами та гілками дерев, добре їдять сіно. Самки і молодняк тримаються невеликими групами. Самці ходять окремо, приєднуються до самок тільки на час гону. Парування у серпні-вересні. Самка через 9 місяців народжує одне, рідше двоє малят, які 8-10 місяців живляться молоком матері.

Чисельність. На території НПП нараховується понад 30 особин зубра. Основні місця перебування — угіддя Майданського лісництва.

Причини зміни чисельності. Трансформація середовища існування: зменшення площ лісів, погіршення умов проживання. Полювання, близькоспоріднене схрещування в невеликих стадах (інбридинг), браконьєрство.

Статус: ЧКУ: зникаючий у природі; ЧКК: CR, IUCN: VU, BernC: III, HD: IV.

Список використаних джерел

Антоняк Г. Л., Калинець-Мамчур З. І., Дудка І. О., Бабич Н. О., Панас Н. Є. Екологія грибів. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2013. — 628 с.

Башта А.-Т. В. Фауна рукокрилих (Chiroptera) регіону Сколівських Бескидів (Українські Карпати) // Наукові дослідження на об'єктах природно-заповідного фонду Карпат та збереження природних екосистем в контексті сталого розвитку. — Яремче, 2005. — С. 8-13.

Башта А.-Т. В., Приндак В. П. Рукокрилі (Chiroptera) в умовно-корінних букових і похідних смерекових лісах Сколівських Бескидів (Українські Карпати): видовий склад, добова активність і структура угруповань // Наукові основи збереження біотичної різноманітності. — 2017. — Том 8 (15), №1. — С. 113-124.

Волошин Б. В., Башта А.-Т. В. Кажани Карпат. Польовий визначник. — Краків-Львів, 2001. — 177 с.

Дейнека А. М., Бандерич В. Я., Башта А.-Т. В., Горбань І. М., Горбань Л. І., Приндак В. П., Хоєцький П. Б. Національний природний парк «Сколівські Бескиди»: Тваринний світ. — Львів: Сполом, 2008. — 176 с.

Дейнека А. М., Бандерич В. Я., Крамарець В.О. Рідкісні види рослин і тварин НПП «Сколівські Бескиди». — Львів: Сполом, 2007. — 192 с.

Корнеев О. П. Визначник звірів УРСР. Київ: Вид-во «Радянська школа», 1965. — 236 с.

Окснер А. М. Флора лишайників України. Том 2, випуск 2. Київ, Наукова думка, 1993. — 542 с.

Рідкісні та зникаючі види тварин Львівської області / Під ред. А.-Т. В. Башти, Ю. В. Канарського, М. П. Козловського. — Львів: Ліга-Прес, 2013. — 224 с.

Сухомлин М. М., Джаган В. В. Гриби України. К.: Видавництво «Країна мрій», 2013. — 224 с.

Фесенко Г. В., Бокотей А. А. Птахи фауни України (польовий визначник). — Київ, 2002. — 416 с.

Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха. — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 912 с.

Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 624 с.

Червона книга Українських Карпат. Тваринний світ / За ред. О. Ю. Мателешко, Л. А. Потіш. — Ужгород: Карпати, 2011. — 336 с.

Автори та джерела фотографій

Рослини

№ рисунка	Українська назва	Латинська назва	Автори
1	Плаун річний, плаун колючий	<i>Lycopodium annotinum</i>	Ск. Б.
2	Баранець звичайний	<i>Hyperzia selago</i>	Ск. Б.
3	Гронянка півмісяцева	<i>Botrychium lunaria</i>	Ск. Б.
4	Тис ягідний	<i>Taxus baccata</i>	Ск. Б.
5	Цибуля ведмежа (черемша)	<i>Allium ursinum</i>	Ск. Б.
6	Підсніжник білосніжний	<i>Galanthus nivalis</i>	Ск. Б.
7	Нарцис вузьколистий	<i>Narcissus angustifolius</i>	Ск. Б.
8	Лілія лісова	<i>Lilium martagon</i>	Крамарець В.О.
9	Пізнюцвіт осінній	<i>Colchicum autumnale</i>	Ск. Б.
10	Шафран Гейфеля	<i>Crocus heuffelianus</i>	Ск. Б.
11	Косарики черепитчасті	<i>Gladiolus imbricatus</i>	Ск. Б.
12	Билинець довгорогий	<i>Gymnadenia conopsea</i>	Ск. Б.
13	Билинець найзапашніший	<i>Gymnadenia odoratissima</i>	Ск. Б.
14	Булатка великоцвіта	<i>Cephalanthera damasonium</i>	Josef Ckič
15	Булатка довголиста	<i>Cephalanthera longifolia</i>	Bernd Haynold
16	Булатка червона	<i>Cephalanthera rubra</i>	Olivier Pichard
17	Гніздівка звичайна	<i>Neottia nidus-avis</i>	Ск. Б.
18	Гудієра повзуча	<i>Goodyera repens</i>	Hans Hillewaert
19	Зозуліні сльози яйцелисті	<i>Listera ovata</i>	Bartosz Cuber
20	Зозулинець чоловічий	<i>Orchis mascula</i>	Ск. Б.
21	Зозульки бузинові	<i>Dactylorhiza sambucina</i>	Ск. Б.
22	Зозульки плямисті	<i>Dactylorhiza maculata</i>	Ск. Б.
23	Зозульки травневі	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Ск. Б.
24	Зозульки Фукса	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Ск. Б.
25	Коручка болотна	<i>Epipactis palustris</i>	Ск. Б.
26	Коручка темно-червона	<i>Epipactis atrorubens</i>	Krzysztof Ziarnek*
27	Коручка чемерицивидна	<i>Epipactis helleborine</i>	Ск. Б.
28	Любка дволиста	<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	Ск. Б.
29	Любка зеленоцвіта	<i>Platanthera chlorantha</i>	Hans Hillewaert*
30	Плодоріжка салепова	<i>Orchis morio</i> L.	Ск. Б.
31	Псевдорхіс білуватий (Левкорхіс білуватий)	<i>Leucorchis albida</i>	Bernd Haynold*; David Evans*
32	Траунштейнера куляста	<i>Traunsteinera globosa</i>	Ск. Б.
33	Тирлич жовтий	<i>Gentiana lutea</i>	Ск. Б., Böhlinger Friedrich*
34	Місячниця оживаюча (лунарія оживаюча)	<i>Lunaria rediviva</i>	Ск. Б.
35	Беладона звичайна	<i>Atropa belladonna</i>	Ск. Б.
36	Скополія карніолійська	<i>Scopolia carniolica</i>	Ск. Б.

	Українська назва	Латинська назва	
37	Герції альпійський	<i>Hericum alpestre</i>	Крамарець В.О.
38	Герції коралоподібний	<i>Hericum coralloides</i>	Крамарець В.О.
39	Грифола листувата	<i>Griфоla frondosa</i>	Thomas Pruß*
40	Трутовик зонтичний	<i>Polyporus umbellatus</i>	Крамарець В.О.
41	Спарасис пластинчастий	<i>Sparassis brevipes</i>	Крамарець В.О.
42	Феолепіота золотиста	<i>Phaeolepiota aurea</i>	Andreas Kunze*
43	Шишкогриб лускатий, лускач	<i>Strobilomyces strobilaceus</i>	Крамарець В.О.
44	Лобарія легеневоподібна	<i>Lobaria pulmonaria</i>	Крамарець В.О.
45	Доліхоуснея найдовша (уснея найдовша)	<i>Dolichousnea longissima</i> [синон. <i>Usnea longissima</i>]	Ск. Б.

Комахи

	Українська назва	Латинська назва	
46	Красуня діва	<i>Calopteryx virgo</i>	Ск.Б.
47	Дозореш-імператор	<i>Anax imperator</i>	Quartl*
48	Кордулегастер двозубчастий	<i>Cordulegaster bidentata</i>	Канарський Ю.В.
49	Жук-олень (рогач звичайний)	<i>Lucanus cervus</i>	Канарський Ю.В., Крамарець В.О.
50	Вусач альпійський	<i>Rosalia alpina</i>	Крамарець В.О.
51	Вусач мускусний	<i>Aromia moschata</i>	Канарський Ю.В.
52	Аполлон	<i>Parnassius apollo</i>	Hectonichus*
53	Мнемозина	<i>Parnassius mnemosyne</i>	Algirdas*
54	Люцина	<i>Hamearis lucina</i>	Charles J. Sharp*
55	Рябець Аврнія	<i>Euphydryas aurinia</i>	Канарський Ю.В.
56	Сатурнія велика	<i>Saturnia pyri</i>	Канарський Ю.В.
57	Сатурнія мала	<i>Eudia pavonia</i>	Канарський Ю.В.
58	Бражник скабіозовий	<i>Hemaris tityus</i>	Marcin Kutera*
59	Стрічкарка тополева	<i>Limnitis populi</i>	Канарський Ю.В.
60	Райдужниця велика	<i>Apatura iris</i>	Канарський Ю.В.
61	Ведмедниця велика	<i>Pericallia matronula</i>	Химин М.
62	Ведмедниця-господня	<i>Calimorpha dominula</i>	Канарський Ю.В.
63	Стрічкарка орденська малинова	<i>Catocala sponsa</i>	Wolfgang G. Schweighofer**
64	Евхальція різнобарвна	<i>Euchalcia variabilis</i>	Leo Kuzmits**
65	Совка агатова зелена	<i>Phlogophora scita</i>	Dietmar Laux**
66	Совка велика похмура	<i>Mormo maura</i>	Willi Wiewel**
67	Міль трутовикова велетенська	<i>Scardia boletella</i>	Helmut Deutsch**

Хордові

	Українська назва	Латинська назва	Фото автор
68	Білоперий пічкур дністровський	<i>Romanogobio kesslerii</i>	A. Hapka*
69	Марена звичайна	<i>Barbus barbus</i>	www.underwater.pl
70	Підуст звичайний	<i>Chondrostoma nasus</i>	André Karwath aka*
71	Ялець звичайний	<i>Leuciscus leuciscus</i>	A. Hapka*
72	Харіус європейський	<i>Thymallus thymallus</i>	Gilles San Martin*

Земноводні

	Українська назва	Латинська назва	Фото автор
73	Саламандра плямиста	<i>Salamandra salamandra</i>	A.-T. Bauma
74	Тритон альпійський	<i>Mesotriton alpestris</i>	A.-T. Bauma
75	Тритон карпатський	<i>Lissotriton montandoni</i>	A.-T. Bauma
76	Кумка жовточерева	<i>Bombina variegata</i>	A.-T. Bauma

Плазуни

	Українська назва	Латинська назва	Фото автор
77	Мідянка	<i>Coronella austriaca</i>	A.-T. Bauma
78	Полоз лісовий	<i>Zamenis longissimus</i>	Benny Trapp*

Птахи

	Українська назва	Латинська назва	Фото автор
79	Лелека чорний	<i>Ciconia nigra</i>	М.Скирпан / Y.Chang
80	Беркут	<i>Aquila chrysaetos</i>	Saxifraga-Mark Zekhuis
81	Зміїд	<i>Circus gallicus</i>	Saxifraga-Jan van der Straaten
82	Орел-карлик	<i>Hieraetus pennatus</i>	A.Kuzmin
83	Підорлик малий	<i>Aquila pomarina</i>	A.-T. Bauma
84	Сапсан	<i>Falco peregrinus</i>	Saxifraga-Jan van der Straaten
85	Глушець	<i>Tetrao urogalus</i>	Ск.Б.
86	Орябок	<i>Bonasa bonasia</i>	С.Домашевський
87	Голуб-синяк	<i>Columba oenas</i>	Saxifraga-Jan van der Straaten
88	Пугач	<i>Bubo bubo</i>	С.Домашевський
89	Сич волохатий	<i>Aegolius funereus</i>	В.Фіцак
90	Сичик-горобець	<i>Glaucidium passerinum</i>	М.Скирпан
91	Сова довгохвоста	<i>Strix uralensis</i>	М.Скирпан
92	Дятел білоспинний	<i>Dendrocopos leucotos</i>	J. Peltomäki
93	Дятел трипалий	<i>Picoides tridactylus</i>	Saxifraga-Dirk Hilbers
94	Жовна зелена	<i>Picus viridis</i>	М.Скирпан
95	Сорокопуд сирій	<i>Lanius excubitor</i>	С.Домашевський
96	Золотомушка червоночуба	<i>Regulus ignicapillus</i>	Saxifraga-Bart Vastenhouw

Ссавці

	Українська назва	Латинська назва	Фото автор
97	Кутора мала	<i>Neomys anomalus</i>	www.kleinsaeuger.at
98	Нічниця війчаста (Нагтерера)	<i>Myotis nattereri</i>	Saxifraga-Mark Zekhuis
99	Нічниця водяна	<i>Myotis daubentonii</i>	A.-T. Bauma
100	Нічниця вусата	<i>Myotis mystacinus</i>	Gilles San Martin*
101	Нічниця довговуха	<i>Myotis bechsteini</i>	A.-T. Bauma
102	Нічниця мала	<i>Myotis alcaethoe</i>	Manuel Ruedi*
103	Нічниця північна	<i>Myotis brandtii</i>	A.-T. Bauma
104	Нічниця ставкова	<i>Myotis dasycneme</i>	A.-T. Bauma
105	Вечірниця мала	<i>Nyctalus leisleri</i>	https://www.flickr.com/photos/drcarmo/5047237236
106	Вечірниця руда	<i>Nyctalus noctula</i>	A.-T. Bauma
107	Вухань звичайний	<i>Plecotus auritus</i>	A.-T. Bauma
108	Вухань сирій	<i>Plecotus austriacus</i>	A.-T. Bauma
109	Кажан північний	<i>Eptesicus nilssonii</i>	A.-T. Bauma
110	Кажан пізній	<i>Eptesicus serotinus</i>	A.-T. Bauma
111	Нетопир звичайний	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	A.-T. Bauma
112	Нетопир-карлик (пігмей)	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	A.-T. Bauma
113	Нетопир лісовий	<i>Pipistrellus nathusii</i>	A.-T. Bauma

114	Лилик двоколірний	<i>Vespertilio murinus</i>	
115	Підковоніс малий	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	А.-Т. Баума
116	Широковух європейський	<i>Barbastella barbastellus</i>	А.-Т. Баума
117	Ведмідь бурий	<i>Ursus arctos</i>	СК.Б.
118	Горностай	<i>Mustela erminea</i>	А.-Т. Башта
119	Тхір лісовий	<i>Mustela putorius</i>	Saxifraga-Mark Zekhuis
120	Видра річкова	<i>Lutra lutra</i>	А.Зеленчук
121	Кіт лісовий	<i>Felis silvestris</i>	СК.Б.
122	Рись звичайна	<i>Lynx lynx</i>	СК.Б.
123	Зубр	<i>Bison bonasus</i>	СК.Б.

Примітка:

СК.Б. – із фотоархіву НПП «Сколівські Бескиди»

* поряд із прізвищем автора фото – отримано із Wikipedia

** поряд із прізвищем автора фото – отримано із <https://lepiforum.org/wiki/>

ЗМІСТ

ВСТУП	3
СКРОЧЕННЯ	4
КАТЕГОРІЇ ОХОРОННОГО СТАТУСУ:.....	4
РОСЛИНИ	5
ГРИБИ ТА ЛИШАЙНИКИ	41
ТИП ЧЛЕНИСТОНОГІ ARTHROPODA	51
КЛАС КОМАХИ INSECTA	51
ТИП ХОРДОВІ CHORDATA	73
КЛАС ПРОМЕНЕПЕРІ АСТІНОПТЕРИГИ	73
КЛАС ЗЕМНОВОДНІ АМФІБІА.....	79
КЛАС ПЛАЗУНИ REPTILIA	83
КЛАС ПТАХИ AVES.....	85
КЛАС ССАВЦІ MAMMALIA	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	130
АВТОРИ ТА ДЖЕРЕЛА ФОТОГРАФІЙ	131

Наукове видання

ДЕЙНЕКА Анатолій, **ПРИНДАК** Василь,
КРАМАРЕЦЬ Володимир, **БАШТА** Андрій-Тарас,
ЛЯХ Ірина

**Потребують охорони:
рідкісні види
НПП «Сколівські Бескиди»**

Видання ТзОВ «ЗУКЦ»

79011, м.Львів, вул. Д. Вітовського, 25/10

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 408 від 09.04.2001

тел.: (032) 297-06-76

Друк ТзОВ «ЗУКЦ»

вул. Д. Вітовського, 25/10, м. Львів, 79011

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 408 від 09.04.2001

тел. +38 032 2970676

Підписано до друку 07.10.24

Формат 60x84/16. Ум. др. арк. 7,9. Зам. № 148228

Наклад 500 прим.

тел. +38 032 2970676 e-mail: romanzukc@gmail.com

www.vdpanorama.com